

Kadernota 2025

Gemeente Westerwolde

Inhoud

Voorwoord	3
1. Algemene kaders en uitgangspunten	4
2. Programmakader	6
2.1 Programma Gezond en gelukkig	7
2.2 Programma Kansen om te groeien.....	17
2.3 Programma Mooi Wonen.....	22
2.4 Programma Goed bereikbaar	26
2.5 Programma Groen en duurzaam.....	28
2.6 Programma Asiel	31
2.7 Programma Onderwijs.....	33
2.8 Programma Organisatie en Bestuur	36
Bijlagen	42
Bijlage 1: Overzicht reserves 2024-2028	42
Bijlage 2: Overzicht Voorzieningen 2024-2028	43

Voorwoord

Hierbij bieden wij u de Kadernota 2025 aan. Met deze nota reiken we u, in aanloop naar de begroting 2025, een gesprekskader aan voor de Algemene Beschouwingen op 10 juli 2024. De kadernota sluit inhoudelijk aan op het collegeprogramma.

De Kadernota heeft een perspectief van vier jaar. Deze geeft een doorzicht in de ontwikkelingen van de korte en middellange termijn. De geprogrammeerde inspanningen hangen mede samen met de regionale Ontwikkelagenda Oost-Groningen. Concreet hanteren we de volgende programma's:

1. Gezond en Gelukkig;
2. Kansen om te groeien;
3. Mooi wonen;
4. Goed bereikbaar;
5. Groen en duurzaam;
6. Asiel;
7. Onderwijs
8. Bestuur en organisatie.

Wij schetsen in deze nota de kaders voor de begrotingsplannen op basis van de op dit moment beschikbare (financiële) informatie. Daar is een stevig tekort zichtbaar in de jaren 2026, 2027 en 2028. Dit ligt rond de 2,25 miljoen structureel tekort. Het college streeft naar een sluitende meerjarenbegroting. In aanloop naar de begroting komt het college met concrete voorstellen om dit te realiseren.

Deze kadernota begint met (financiële) ontwikkelingen en de algemene kaders en uitgangspunten. Daarna volgt het programmakader met de ambities, benodigde activiteiten en een financiële vertaling hiervan. Verder volgen nog een aantal bijlagen met onder andere inzicht in de huidige stand van de reserves en voorzieningen.

Wij stellen u voor deze Kadernota 2025 te gebruiken als onderlegger voor de Algemene Beschouwingen.

1. Algemene kaders en uitgangspunten

Het meerjarige begrotingsaldo geeft een eerste beeldvorming van de financiële positie van de gemeente, op korte en middellange termijn. Het meerjarenperspectief van de programmabegroting 2024-2028 na wijziging staat vermeld in onderstaande tabel.

	2024	2025	2026	2027	2028
Begrotingssaldo na wijziging	-522.000	-405.000	-6.138.000	-6.305.000	-6.305.000

Wij streven een gezonde financiële huishouding en een sluitende meerjarenbegroting na. Uitgangspunt is een degelijk begrotingsbeheer, waarbij de meerjarenbegroting structureel en reëel sluitend is. Bij nieuwe lasten zorgen we voor financiële dekking.

Vanuit de Provincie is de begrotingscirculaire 2025-2028 ontvangen. De hierin benoemde punten dienen als uitgangspunt voor de begroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028. Daarnaast zijn er nog een aantal uitgangspunten die van invloed zijn op de begroting en meerjarenraming. Dit zijn:

- **Algemene uitkering gemeentefonds**
In overeenstemming met de voorschriften in de begrotingscirculaire wordt de berekening van de hoogte van de algemene uitkering gebaseerd op de meicirculaire 2024.
- **Loonstijging**
Voor de loonkosten van de ambtelijke organisatie wordt uitgegaan van de Collectieve Arbeidsovereenkomst (CAO) gemeenten. De laatst overeengekomen CAO voor gemeenteambtenaren loopt vanaf 1 januari 2024. In de begroting 2024 zullen wij rekening houden met de volgens de CAO geldende loonstijging. Voor 2025 hebben wij rekening gehouden met een extra stijging van de personele kosten met 3%. Het uitgangspunt bij de begroting 2024 was een personele stijging van 4,5%.
- **Prijsstijging**
Prijsstijgingen hebben vooral betrekking op budgetten voor leveringen van goederen en diensten door derden. Bij het opstellen van de begroting wordt geen standaard indexatie voor prijsontwikkeling toegepast, maar wordt per post een reële inschatting gemaakt van de (eventuele) kostenstijging. Voor de bijdragen in de gemeenschappelijke regelingen wordt uitgegaan van de door het algemeen bestuur vastgestelde deelnemersbijdragen. Voor het sociaal domein hebben wij voor de jaren 2026 t/m 2028 een percentage van 50% voor de loon- en prijsstijging 2025 meegenomen in deze kadernota in afwachting van de definitieve compensatie bij de meicirculaire 2025. Gezien het begrotingstekort vanaf 2026 is ervoor gekozen in afwachting van de definitieve cijfers de helft van dit bedrag op te nemen.
- **Tariefstijging gemeentelijke belastingen en leges**
Voor de tariefstijging van de gemeentelijke belastingen bewegen wij mee met de gemiddelde inflatie die op dit moment gemiddeld 3% is. Wij stellen voor om de tarieven voor de gemeentelijke belastingen te laten stijgen met 3%. Voor de leges stellen wij voor om deze ook met 3% te laten stijgen.
- **Omslagrente**
Voor de kapitaallasten wordt gerekend met een rentepercentage van 0,5%. (In 2024 was het gemiddeld rentepercentage 0,5%);

- **Bijdrage gemeenschappelijke regelingen**

Deze kosten betreffen de bijdragen aan gemeenschappelijke regelingen waaraan de gemeente deelneemt, zoals de Veiligheidsregio, Rigg, ODG, Afeer en Wedeka. Jaarlijks stijgt de gemeentelijke bijdrage aan deze gemeenschappelijke regelingen, omdat een deel van de vaste kosten van deze gemeenschappelijke regelingen stijgt, zoals de personeelskosten door onder andere een cao-stijging. Per saldo levert dit een extra structurele last op van ongeveer € 500.000,-.

- **Onvoorzien uitgaven**

De gemeente is verplicht een reële post onvoorzien op te nemen. Voorgesteld wordt om voor de post onvoorzien uitgaven uit te gaan van een bedrag van € 200.000,-.

- **Ontwikkeling algemene uitkering / meicirculaire 2024**

Voor de opmaak van deze kadernota hebben we gebruik gemaakt van de voorprognose op de meicirculaire 2024. Met deze eerste prognose komen wij tot de volgende cijfers:

Omschrijving	2025	2026	2027	2028
Intrekken oploop opschalingskorting	€ -	€ 1.059.000	€ 1.050.000	€ 1.043.000
Loon- en prijscompensatie	€ 2.254.000	€ 2.279.000	€ 2.259.000	€ 2.246.000
Lagere vaststelling gemeentefonds 2025	€ -1.038.000	€ -	€ -	€ -
Wijziging financiële systematiek	€ -	€ 1.000	€ -13.000	€ -
Totaal	€ 1.216.000	€ 3.339.000	€ 3.296.000	€ 3.289.000

- **Bezuinigingsmaatregelen**

Om het structurele deel van de begrotingssaldi voor de jaren 2026 t/m 2028 sluitend te krijgen is een taakstellende generieke bezuiniging over alle beleidsvelden opgenomen van 1% van de gehele begroting.

Beleidsvelden	Saldokosten 2024	Taakstelling 2026 1%
Openbare Orde en Veiligheid	€ 13.295.000	€ 133.000
Bestuur en Dienstverlening, Asiel, Dierenwelzijn, Lijkbezorging, Internationalisering		
Sociale zaken, Economische Zaken, Cultuur, Recreatie & Toerisme, Zwembaden, Diversiteit	€ 28.070.000	€ 281.000
Verkeer & Vervoer, Vastgoed en gebouwen, Riool -Afval -Milieu, Openbare werken	€ 19.637.000	€ 196.000
WMO, Duurzaamheid, Sport	€ 13.277.000	€ 133.000
Onderwijs, Welzijn, Jeugdzorg, Volksgezondheid, HRM	€ 40.066.000	€ 400.000
Financiën, Wonen & Leefbaarheid, Ruimtelijke Ordening	€ 6.206.000	€ 62.000
	€ 120.551.000	€ 1.206.000

- **Reserves en voorzieningen**

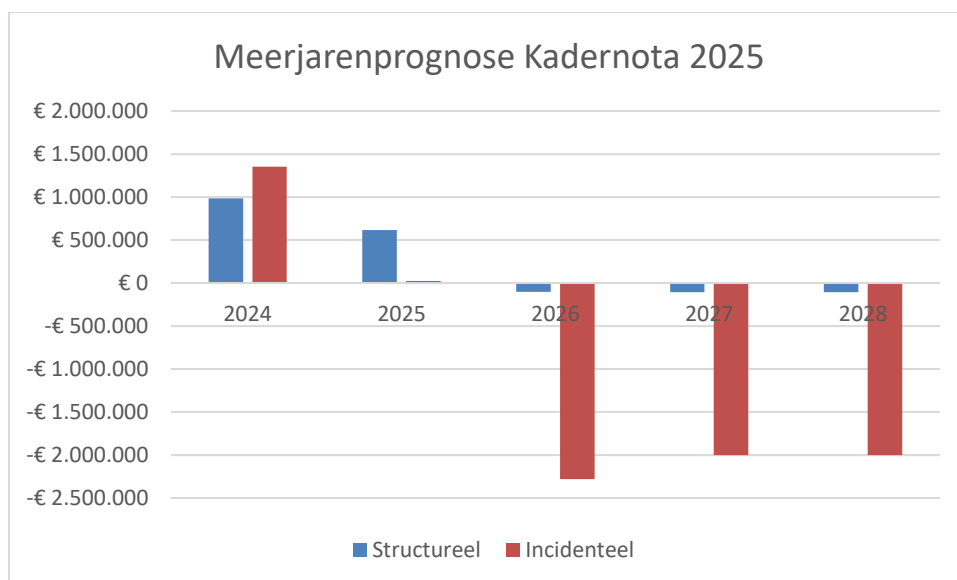
De reservepositie zoals getoond in deze Kadernota is afhankelijk van de keuzes zoals ze worden gemaakt bij het bestemmen van het batig saldo van de Jaarrekening 2023. Vooralsnog is in deze Kadernota aangenomen dat de bestemming wordt doorgevoerd zoals bij de Jaarrekening 2023 is voorgesteld.

- **Externe geldstromen**

Om de lastenstijging te drukken worden zoveel mogelijk externe geldstromen benut (provincie, Rijk, Europa, andere overheden, etc.).

2. Programmakader

Ter voorbereiding op de Kadernota is het collegeprogramma uitgewerkt in activiteiten en inspanningen om te duiden hoe we de ambities willen bereiken. Brengen we de begrotingssaldi per jaar samen met de ambities van het college, het reguliere werk en de beschikbare gelden vanuit het rijk (op basis van meicirculaire 2024) dan ontstaat het volgende beeld:

Onderstaande tabel geeft de uitsplitsing naar de verschillende programma's weer.

	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Totaal structureel en incidenteel begrotingssaldo										
Begrotingssaldo na wijziging	-522.000	0	-405.000	0	-6.138.000	0	-6.305.000	0	-6.305.000	0
Verhoging saldolasten Progr. 1. Gezond & Gelukkig	1.171.500	67.000	2.479.750	72.000	2.069.250	67.000	2.060.150	0	2.160.150	0
Verhoging saldolasten Progr. 2. Kansen om te groeien	9.800	4.000	13.000	35.000	30.500	5.000	30.500	100.000	30.500	100.000
Verhoging saldolasten Progr. 3. Mooi wonen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verhoging saldolasten Progr. 4. Goed bereikbaar	0	0	0	147.400	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000
Verhoging saldolasten Progr. 5. Groen & Duurzaam	25.000	0	42.000	80.000	42.000	10.000	42.000	0	25.000	0
Verhoging saldolasten Progr. 6. Asiel	-3.738.000	-1.583.000	-3.738.000	-600.000	-3.738.000	0	-3.738.000	0	-3.738.000	0
Verhoging saldolasten progr. 7. Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Verhoging saldolasten Progr. 8. Organisatie en bestuur	1.023.750	160.000	183.250	240.000	-4.488.250	300.000	-4.641.850	0	-4.727.250	0
Totaal verhoging saldolasten	-1.507.950	-1.352.000	-1.020.000	-25.600	-6.034.500	2.282.000	-6.197.200	2.000.000	-6.199.600	2.000.000
begrotingssaldo na verhoging saldolasten progr.	985.950	1.352.000	615.000	25.600	-103.500	-2.282.000	-107.800	-2.000.000	-105.400	-2.000.000

Het beeld dat uit de analyse naar voren komt, is een overschot voor 2025 van € 615.000. Voor 2026 t/m 2028 is het structurele tekort teruggebracht naar respectievelijk € 104.000, € 108.000 en € 106.000. Vanaf 2026 heeft het Rijk het financiële ravijn doorgevoerd, waarbij er aanzienlijk minder algemene uitkering aan gemeenten wordt uitgekeerd. Voor de incidentele uitgaven is een tekort zichtbaar vanaf het jaar 2026. Dit komt onder andere door de ambitie om de openbare ruimte op een basisniveau te onderhouden. Voor 2025 is bij de resultaatbestemming van de Jaarrekening 2023 een bedrag van € 1.900.000 gereserveerd om de openbare ruimte te kunnen onderhouden op het niveau basis.

Bovenstaand zeer compact weergegeven saldo is in de volgende paragrafen uitgewerkt in inspanningen en het daarvoor aanvullend benodigde geld.

2.1 Programma Gezond en gelukkig

Westerwolde biedt inwoners en bezoekers met zijn rust, ruimte en stilte een mooie omgeving waar je gelukkig, veilig en gezond kan leven en verblijven. Tegelijkertijd leeft en bruist Westerwolde. Onze rijke cultuurhistorie is daarvoor een basis en daar bouwen we op voort.

Zorg is dat de gezondheid van delen van de inwoners achter blijft en dat lang niet iedereen een sociaal netwerk en vangnet heeft. Daarnaast is de sociaal-economische situatie niet voor elke individuele inwoner van Westerwolde even gunstig. Dit vraagt sterke gemeenschappen en voor de inwoners een sterk voorzieningenniveau.

Ambitie:

Westerwolde wil haar inwoners de mogelijkheden bieden fysiek en mentaal gezond en gelukkig te zijn en fysiek en sociaal veilig te kunnen leven.

Fysieke en mentale gezondheid

In de statistieken van de GGD-monitor is te zien dat de gezondheid van de Westervolder beter kan. Het laat vaker dan gemiddeld overgewicht zien bij onze inwoners en zij hebben een lagere dan gemiddelde levensverwachting. Het aantal ouderen groeit meer dan gemiddeld in Westerwolde zoals eerder aangegeven en de behoefte aan jeugdhulp blijft een punt van aandacht. Het aanpakken van deze ontwikkelingen en situaties veroorzaakt een meer dan gemiddelde druk op onze gezondheidsvoorzieningen. Het college wil die druk verlagen.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Westerwolde werkt bij Welzijn op Recept samen met meerdere huisartsen aan betere verwijfsroutes voor mensen met een (psychisch) ziektebeeld. Dit leidt tot kortere wachttijden. Voor dit project is € 100.000 nodig in 2025 welke gedekt wordt vanuit de begroting. Het streven is om alle huisartsen te betrekken bij Welzijn op Recept en dit de komende jaren verder uit te rollen.
- Met het project inloopvoorziening aan de Wilpskamp helpen SWW en Cosis om iedereen te laten deelnemen aan de maatschappij. Bij een positieve evaluatie van deze inloopvoorziening volgt een doorontwikkeling voor de komende jaren met als doel dat de preventieve werking zorgt voor minder geïndiceerde zorg. Dit project wordt gedekt vanuit verschillende posten in de begroting en subsidies.
- Westerwolde werkt aan een online platform dat Mantelzorgtest heet waarmee mantelzorgers met een minimale tijdsinvestering extra informatie kunnen krijgen over hun inspanningen als mantelzorger en hoe ze hierbij ontlast kunnen worden. Om de kans op overbelasting van mantelzorgers zo klein mogelijk te maken wordt hen ook een cursus aangeboden.
- De mantelzorgers in Westerwolde zijn vaak mensen van oudere leeftijd. Er is een verhoogde kans op ouderenmishandeling bij overbelaste mantelzorgers. Om ouderenmishandeling aan te pakken zijn er lokale aandachtfunctionarissen ouderenmishandeling aangesteld. Zij werken de komende jaren aan preventie, vroegsignalering en verbeterde kennis en deskundigheid onder professionals.

- Westerwolde en SWW hebben afspraken gemaakt over het waarderen van de vrijwilligers in Westerwolde. Zes keer wordt een waardering uitgereikt aan een vrijwilligersorganisatie. Daarnaast zijn samen met SWW-acties uitgezet om het vrijwilligerswerk meer onder de aandacht te brengen in Westerwolde.
- Verschillende organisaties en inwoners van Westerwolde hebben in de GGA Vlagtwedde (gebiedsgerichte aanpak Vlagtwedde) de wens uitgesproken om iedereen die veel bewonerscontact heeft, in kaart te krijgen en deze mensen letterlijk samen te brengen in een zogenaamd 'dorpsteam'. Korte lijntjes, één aanspreekpunt en snelle dienstverlening is hierbij het streven. Daarnaast wordt er gekeken naar een centrale plek dat zorgt voor meer samenkomst en verbinding.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- Westerwolde werkt gericht aan het behouden van een stabiel en zelfstandig werkend team voor de onafhankelijke clientondersteuning. Zij werken samen om alle mensen te bereiken die dat extra steuntje in de rug kunnen gebruiken. Prioriteit heeft het vergroten van hun bekendheid, het bereik en de toegankelijkheid.
- Wanneer bij de inloopvoorziening aan de Wilpskamp in Ter Apel voldoende preventieve werking is aangetoond is de wens van Westerwolde om meer fysieke inloopvoorzieningen te realiseren in onze gemeente voor (mentale) leun- en steuncontacten.
- Westerwolde neemt samen met alle gemeenten in de provincie Groningen deel aan het Regioplan (mentaal) Gezond Groningen. In dit verband worden afspraken gemaakt over regionale samenwerking op het gebied van gezondheid en zorg.

Fysieke leefomgeving / milieu

De kwaliteit van het milieu in onze leefomgeving is van groot belang voor onze gezondheid. In onze Omgevingsvisie is onze ambitie voor de kwaliteit van het milieu in Westerwolde vastgelegd. Deze visie wordt op dit moment vertaald naar een concreet Omgevingsplan. Voor de korte termijn pakken we daarnaast de volgende inspanningen op:

- We blijven ons inzetten voor het zorgvuldig afvoeren van afvalwater met het riool. Een goed functionerend riool draagt sterk bij aan de volksgezondheid en de kwaliteit van water en leefomgeving.
- De taak van het bodembeheer is in 2024 door de provincie overgedragen aan de gemeenten. Het risico van bodemverontreiniging beperken we zoveel mogelijk. Wanneer er wordt gegraven in de grond of wanneer grond wordt verplaatst, gaan we na of de grond ook schoon is. Als blijkt dat dit niet zo is, schakelen we de omgevingsdienst in voor advies.
- De gemeente ruimt gedumpt afval met spoed op en als asbest wordt gevonden wordt dit door een gecertificeerde partner opgeruimd.

Op de middellange termijn onderzoekt de gemeente het realiseren van een nieuwe milieustraat, mogelijk in samenwerking met een buurgemeente.

Noaberschap en gemeenschapsvoorzieningen

Wij hebben sterke voorzieningen en wij zien naar elkaar om. Dit vormt de basis van onze leefbare

kernen en dorpen. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar de individualisering van de samenleving vormt een bedreiging voor het Noaberschap. Daarnaast stijgen de nu al hoge kosten van de voorzieningen en het beheer en onderhoud van de accommodaties en gebouwen waarin die zich bevinden voortdurend. Hierin moeten keuzes worden gemaakt. Om bovenstaande te bereiken pakt het college de volgende inspanningen op:

- Tenminste één keer per jaar sluiten we aan bij de reguliere vergaderingen van dorpsraden en -belangen. Zo blijven we zichtbaar en weten we wat er speelt. We geven aan dat ze altijd een beroep op ons kunnen doen en dat we graag met ze samenwerken. Jaarlijks willen wij bijeenkomsten organiseren om alle dorpsraden en -belangen bij elkaar te brengen, hen onderling te verbinden en van elkaar te laten leren.
- De dorps- of buurthuizen zijn een plek waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en deel kunnen nemen aan activiteiten. Ze ondersteunen de gemeenschapszin van het dorp en de buurt. Dat vinden we belangrijk. Daarom gaan we samen met de dorpshuisbesturen werken aan het ontwikkelen van een dorpshuizenbeleid. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat het dorp betrokken is en er met elkaar de schouders onder wil zetten. Met het beleid wordt voor elk dorp gelijke kansen geboden.
- Daarnaast bezoeken we twee keer per jaar de vrijwilligers van de afzonderlijke dorps- en buurthuizen. We houden elkaar zo op de hoogte van ontwikkelingen en lopende zaken rond de huizen.
- Tijdens een jaarlijks door de Vereniging Groninger Dorpen georganiseerde bijeenkomst treffen de besturen van de huizen elkaar. Daar beantwoorden de gebiedsregisseurs vragen of geven advies over bijvoorbeeld duurzaamheid of het werven van fondsen.
- Naast reguliere budgetten ondersteunen we inwoners of inwonersorganisaties bij leefbaarheidsinitiatieven. Hiervoor kan een aanvraag bij leefbaarheidsfondsen worden gedaan.
- We willen een veilig en leefbaar park in het centrum van Ter Apel. Hiervoor maken we een plan met inwoners, gebruikers, organisaties en ondernemers, waarna dit plan in uitvoering wordt gebracht.
- We zetten in op een volwaardig evenemententerrein op het Dr. Mansholtpark in Ter Apel. Hiervoor wordt het terrein klimaatbestendig verhard en voorzien van extra faciliteiten zoals stroom en water. Het project wordt door tal van verenigingen en organisatoren in het dorp gedragen.
- Bovenstaande initiatieven maken onderdeel uit van het Masterplan Regiocentra dat in programma 'Kansen om te groeien' nader wordt toegelicht.

Jeugd en jongvolwassenen

De jeugd en jongvolwassenen hebben de toekomst. Ook de toekomst van Westerwolde. Het college wil betrokkenheid van deze groep stimuleren.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college de volgende inspanningen op:

- Ondersteuner Jeugd en Gezin
De Ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) is per 1 mei 2024 ook actief in het gebied midden. De ondersteuner is in dienst van de huisartsenpraktijk. Deze inventariseert vroegtijdig de hulpvraag en brengt cliënten in contact met verschillende ondersteunende teams of verwijst

via de huisarts door. De kosten ad. € 140.000,- worden door de gemeente vergoed uit jeugdhulpmiddelen. Doordat twee keer zoveel praktijken meedoen als nu, verdubbelt het aantal uren en stijgen de kosten met 50%. We investeren nu om op termijn de kosten minder hard op te laten lopen.

- Jeugdhulp (zorg in natura)

De 10 Groninger gemeenten kopen gezamenlijk met hun Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) de Zorg in Natura (zware en middelzware jeugdhulp) in. De lichtere (en veelal ambulante) vormen van jeugdhulp organiseren ze zelf en kopen ze zelf in. Deze hulp is zonder indicatie toegankelijk, maar is gekoppeld aan een casemanager. Deze werkwijze gecombineerd met de inzet van de OJG zorgt voor een vermindering van de gemeentelijke verwijzingen naar Jeugdhulp. Desondanks zijn de kosten in 2023 ongeveer € 500.000 meer dan begroot. Dit hangt samen met gestegen (loon)kosten, de complexiteit van casuïstiek en de toename van verwijzingen door de gecertificeerde instellingen (gedwongen kader, voogden etc.) naar de zorgaanbieders. Ondanks acties zoals deelname aan de pilot toekomstscenario en de hervormingsagenda) is de inschatting dat deze hogere kosten structureel zijn voor de jaren 2025 en volgende.

- Steunouder

Eén van de vormen van jeugdhulp is het bieden van een gastvrij thuis aan een kind voor één tot twee dagdelen per week door vrijwillige Steunouders. Dit ontlast de ouders van het kind in tijden dat ze minder goed de benodigde zorg kunnen bieden. De gemeente verleent een subsidie van € 45.000,- aan Stichting Welzijn Westerwolde (SWW) voor de coördinatie van de steunoudertaken. Door zorgvuldig te matchen en de vrijwilligers te trainen en te begeleiden kunnen ouders ervaren hoe je de zorg voor kinderen kunt delen. De Pilot “draait” inmiddels een jaar en kent een positieve evaluatie. Hierdoor willen we het project steunouder meenemen in de meerjarensubsidie die SWW van de gemeente ontvangt. Het doel is dat de preventieve werking zorgt voor minder geïndiceerde zorg.

- Schoolverzuim

Westerwolde werkt met MAZL (Meer Aandacht voor Ziekgemelde Leerlingen) aan het terugdringen van ziekteverzuim door het vroegtijdig signaleren en begeleiden van scholieren met (verhoogd) ziekteverzuim en het optimaliseren van de zorg. Daarmee kan langdurend thuiszitten en voortijdig schoolverlaten worden voorkomen. In Westerwolde participeert vooralsnog alleen RSG Ter Apel. De bedoeling is dat MAZL (bij een positieve evaluatie) als structureel en preventief instrument in het VO-onderwijs wordt gehanteerd op alle scholen in Groningen. De kosten van de inzet van de jeugdartsen van de GGD komen dan voor rekening van de gemeenten. Deze bedragen ongeveer € 25.000 per jaar.

- Begeleid Wonen

Er zijn in Westerwolde jongeren (18-23 jaar) die niet langer thuis kunnen wonen maar dat ook zelfstandig nog niet kunnen. Het project Begeleid Wonen in Ter Apel ondersteunt hen daarin. De problematiek wordt steeds complexer. De benodigde ondersteuning is daarom in een tweejarige pilot ondergebracht bij Elker. Voor 2025 en 2026 is incidenteel € 55.000,- nodig. Na evaluatie eind 2026 kijken we of deze aanpak voldoet en of dit structureel financieel geborgd kan worden.

- Voorliggend veld versterken (18+)

Bij de jeugdhulp worden zorgpartners zonder indicatie ingezet. Deze werkwijze willen we uitbreiden naar de zorg voor de Wmo doelgroep (18+). Het doel is om de psychische

gezondheid van de kwetsbare doelgroep te bevorderen en een oplossing te bieden voor de toenemende wachtlijsten binnen de GGZ. Daarnaast zien we mogelijkheden zo de 18-/18+ overgang voor cliënten te verbeteren. De verwachting is dat deze preventieve werkwijze uiteindelijk leidt tot een afname van geïndiceerde zorg. Maar voor nu moet deze werkwijze wel worden opgezet en gefinancierd. Voor 2024 is dekking aanwezig binnen de Wmo. Voor 2025 en 2026 is jaarlijks een bedrag van € 35.000 extra nodig.

Fysieke en sociale veiligheid

Veiligheid heeft fysieke en sociale aspecten. Westerwolde biedt in de basis een veilige woonomgeving en wil dat zo houden. Dat vraagt beheer en onderhoud en waar nodig investeringen en impulsen.

In de fysieke leefomgeving ligt een specifieke rol voor gemeente en Veiligheidsregio waar het gaat om de brandweezorg en brandpreventie. Het vrijwilligerscorps brandweer is daarin een zeer belangrijke schakel.

- Deelnemen aan trainingen zodat uitvoering gegeven kan worden aan de gemeentelijke taken ter voorbereiding op incidenten, rampen en crises.
- Het aantal medewerkers voor het regionale Team Bevolkingszorg leveren;
- Overleg met het dierenasiel en de deelnemende gemeenten over de opvang van zwerfdieren.

Bij sociale veiligheid gaat het bijvoorbeeld om het veilig voelen op straat. Verder spelen spanningen achter de voordeur en mogelijk daaruit voortvloeiend huiselijk geweld een belangrijke rol. De stijgende prijzen en mogelijk daaruit voortvloeiende geldzorgen kunnen spanningen veroorzaken die leiden tot minder sociaal veilige omstandigheden in huiselijke kring.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Veiligheid op straat
Voor het versterken van het veiligheidsgevoel werken we aan bewustwording en dragen we bij aan de lokale veiligheidsprioriteiten. Met de politie stemmen we regelmatig af over trends en ontwikkelingen en waar nodig ondernemen we acties onder. Met Burgernet blijven we samenwerken. Bij casuïstiek wordt er samengewerkt met het Sociaal Domein en het Zorg- en Veiligheidshuis Groningen.
- Huiselijk geweld
We voeren onze wettelijke taak van Veilig Thuis uit. De aanpak huiselijk geweld wordt voor een deel gefinancierd vanuit rijksmiddelen. Deze zijn alleen niet voldoende voor de komende jaren. Vooralsnog gaan we uit van een gemeentelijke bijdrage van € 75.000. Het is nog onduidelijk om welke bijdrage het gaat. Op dit moment wordt bij Veilig Thuis onderzoek gedaan naar de bedrijfsvoering en de wachtlijsten.
- Toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming
Per 2026 start landelijk het toekomstscenario Jeugd en Gezinsbescherming. Dit betekent een verandering van samenwerken tussen gemeenten, de gecertificeerde instellingen en Veilig Thuis. Westerwolde participeert in de proeftuin van het Toekomstscenario in 2024-2025. Hiervoor kan vanuit de regio 1,9 FTE worden ingezet. Ter voorbereiding op het

toekomstscenario is er voor 2025 eerst € 50.000 nodig. Het is op dit moment onduidelijk of met ingang van 2026 meer financiële middelen nodig zijn.

Ondermijning en criminaliteit bedreigen de rechtstaat en brengen lokaal en regionaal flinke risico's met zich mee. Ze veroorzaken sociaal en fysiek onveilige situaties. Dit vraagt in toenemende mate aandacht van gemeente, veiligheidsregio, politie en justitie.

- Om ondermijning tegen te gaan werkt de gemeente samen met ketenpartners aan bewustwording. Een regionaal interventieteam voert bestuurlijke controles uit. Beleid en uitvoering worden regionaal samengebracht. Het beleid rond mensenhandel voeren we samen uit en samenwerking met Meld Misdaad Anoniem zetten we voort.
- Ook Westerwolde heeft jongeren waarbij problemen spelen die een gezonde en veilige ontwikkeling naar volwassenheid in de weg staan. Daardoor kunnen ze maatschappelijk uitvallen of vervallen in criminaliteit. Deze casussen bespreken we in het overleg risicojeugd. Als er sprake is van een huisverbod pakken we dit volgens procedure op.

Gebiedsgericht werken en armoedebestrijding

Bij gezond en gelukkig leven spelen veel factoren die elkaar sterk beïnvloeden. De problematiek van individuen of in de huiselijke sfeer is vaak meervoudig en complex. Het kan invloed hebben op burens of meer. De aanpak hiervan vraagt samenwerking binnen de eigen organisatie en met partijen in de keten/ het netwerk, niet alleen in het sociale domein maar ook samen met het domein van ruimtelijk beheer. Ook armoedebestrijding met mogelijk een duurzaamheidscomponent kan hiervan onderdeel uitmaken.

De gemeente wil zoveel mogelijk voorkomen dat inwoners in een armoedesituatie en/of in sociale problemen komen. Om dat te bereiken pakt het college de volgende inspanningen op:

- Gebiedsgericht werken/gebiedsgerichte aanpak
We gaan meer preventief werken waarbij we de complexe problematiek in samenhang benaderen. Dit doen we volgens de methodiek van het gebiedsgericht werken. De gemeente en het Regionaal Leefbaarheidsprogramma zijn gestart met een pilot Gebiedsgerichte aanpak in Vlagtwedde waar zoveel mogelijk preventief sociale aspecten, ruimtelijk beheer en armoedebestrijding/verduurzaming van de woningvoorraad in samenhang en samen met bewoners wordt aangepakt. Het gebiedsgericht werken is in 2024 in de hele gemeente uitgerold en geïmplementeerd. Ketenpartners weten elkaar te vinden en zijn enthousiast over de werkwijze. Zowel de medewerkers als de inwoners zien de meerwaarde, zeker voor wat betreft de aanpak van meervoudige problematiek. In 2025 gaan we de werkwijze onder de betrokken inwoners evalueren.
- Preventie, vroegsignalering, terugdringing van schulden en nazorg
We zetten in op de preventie van schulden bij jongeren, onder meer door voorlichting te geven op de scholen voor voortgezet onderwijs, in samenwerking met het Voorportaal Schuldhulpverlening en de GKB.
Voor vroegsignalering werken we nauw samen met Bureau Kredietregistratie, Voorportaal Schuldhulpverlening, woningcorporaties, energie-/waterleidingmaatschappijen en zorgverzekeringen om -problematische- schulden tijdig te signaleren en te voorkomen. We gaan inwoners actief benaderen, om zoveel mogelijk inwoners te kunnen bereiken en zo

schuldsituaties te voorkomen of tijdig te beëindigen.

We werken samen met stichting 'Op de kloet'n kom' voor de inzet van getrainde vrijwilligers bij schuldhulpverlening en hun Noodfonds voor inwoners.

Voor nazorg zetten we de GKB en ons Voorportaal schuldhulpverlening in, zodat inwoners niet opnieuw in de financiële problemen komen.

- Effectieve en toegankelijke inkomensregelingen voor minima

Inwoners gaan we actief betrekken bij het minimabeleid, te starten met een enquête over de effectiviteit van het beleid.

We gaan onderzoeken of we minimaregelingen ambtshalve kunnen verstrekken aan inwoners, van wie de inkomensgegevens bij ons bekend zijn.

We blijven de VoorzieningenWijzer en de website "Datgeldtvoormij" inzetten, zodat inwoners optimaal gebruik kunnen maken van landelijke en gemeentelijke regelingen.

Naast het zoveel mogelijk inzetten van de bestaande inkomensregelingen houden we ook aandacht voor het toepassen van individueel maatwerk.

We starten met het Volwassenenfonds Sport&Cultuur, in navolging van het Jeugdfonds, om ook voor volwassenen met een laag inkomen de deelname aan sport en cultuur bereikbaar te maken. Dit betreft een jaarlijkse subsidie van € 66.000. Voor de jaren 2025 en 2026 kan deze subsidie mede gefinancierd worden vanuit de SPUK-GALA, voor een bedrag van € 25.000 per jaar.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- Voorkomen en doorbreken generatiearmoede

Generatiearmoede willen we voorkomen of doorbreken door gericht ondersteuning en stimulans te bieden aan minima met kinderen. Zo leveren we een bijdrage aan de persoonlijke ontwikkeling en het doorbreken van kansenongelijkheid. We zijn in 2024 gestart met het project "Kansen voor Kinderen". Een gezin krijgt hiermee een aanpak op maat. Het gezin krijgt ondersteuning van een buddy en samen maken ze een plan voor de toekomst, waarbij ook aandacht is voor zelfredzaamheid en financiële onafhankelijkheid. Voor de financiering kunnen we een beroep doen op de gelden vanuit de Regio Deal Oost Groningen. De medefinanciering betreft voor onze gemeente een bedrag van € 198.500 voor 3 jaar.

- Daarnaast blijven we voor de jeugd ook onverminderd inzetten op deelname aan sport- of cultuuractiviteiten, via het Jeugdfonds Sport&Cultuur, en de verstrekking van (leer)middelen via Stichting Leergeld.

Verenigingsleven en sport

Het verenigingsleven en sport zijn sterke pijlers van de leefbaarheid in de kernen en dorpen. Sporten werkt preventief positief voor onze gezondheid en verenigingen zorgen voor samenhang in de gemeenschappen. We zien dat de verenigingen het moeilijk hebben. De kosten stijgen door de hoge energieprijzen, minima hebben het geld niet om zichzelf en/of de kinderen lid te laten zijn en het is steeds moeilijker om actieve leden te vinden die de vereniging op alle niveaus draaiende houden.

Om de positieve effecten van het verenigingsleven en de sport te behouden en versterken is een

impuls nodig. Om bovenstaande te bereiken pakken college en organisatie allereerst de volgende inspanningen op:

- “Westerwolde Beweegt” blijft zich inzetten om alle inwoners in beweging te krijgen door het organiseren van activiteiten. Net als vorig jaar zal er weer ingezet worden op o.a. extra verenigingsondersteuning.
- In aansluiting op de inventarisatie onder de jongeren tussen 12-23 jaar waar de beweegbehoefte ligt, zullen extra activiteiten worden georganiseerd onder de noemer “Van online naar offline”.
- De tennisbanen in Westerwolde zijn oud en afgeschreven. Samen met de verenigingen zal een Toekomstvisie worden opgesteld voor tennis in Westerwolde. Onderdeel van deze toekomstvisie is een meerjarenonderhoudsplan met daaruit voortvloeiende lasten voor renovatie.
- Voor renovatie van de voetbalvelden is bij de besluitvorming van de harmonisatieafspraken geld geraamd voor structurele lasten. Door forse prijsstijgingen moet dit bedrag met €12.000 verhoogd worden, zodat er voor toekomstige renovaties dekking is.
- Het kunstgrasveld in Ter Apel kan na enkele reparaties naar schatting nog 2 à 3 jaren mee. Daarna is de toplaag in ieder geval aan vervanging toe. Op Europees niveau is afgesproken de opvulling met microplastics te beperken en vanaf 2031 te verbieden. Hier zal bij vervanging van de toplaag rekening mee gehouden worden. Het kunstgrasveld in Vlagtwedde is even oud en zal een niet veel langere levensduur kennen. Vervangen van één toplaag kost circa €500.000.
- In het plan van aanpak voor het CVG de Barlage is in jaarschijf 2026 een taakstellende bezuiniging opgenomen om de exploitatie van € 590.000 terug te brengen naar € 350.000 (niveau 2023). Voor de verduurzaming van De Barlage is een subsidie van € 961.370. De eigen bijdrage is grofweg € 1.775.000, te financieren uit bestemmings- en algemene reserve. Deze bedragen zijn zichtbaar in het programma Groen en Duurzaam.

Kunst en cultuur

Kunst en cultuur zijn voedsel voor de geest en drager van onze identiteit. Door het te ervaren of door het zelf te doen, draagt het bij aan onze geestelijke gezondheid en ons geluk. Ook hierin zijn verschillende verenigingen en gezelschappen actief die daarmee bijdragen aan de gemeenschapszin. Het college wil de kracht van kunst en cultuur behouden en versterken. Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Culturele verenigingen op het gebied van amateurkunst (zang, toneel, fanfare etc.) worden blijvend ondersteund (ASV).
- De Groninger cultuur, met name de immateriële aspecten daarvan (taal, volkskunst, folklore) worden blijvend ondersteund met de door de gemeente georganiseerde *Grunneger Weke*.
- De mondelinge geschiedenis van Westerwolde (de 'Verhalen van Westerwolde') wordt ingezet als verbindingsmiddel tussen jong-en-oud (ouderen geïnterviewd door jongeren) en als nieuwe bron (vastlegging) voor de cultuurhistorie van Westerwolde.
- De gemeente ondersteunt initiatieven op het gebied van podiumkunsten en festivals die regionaal zijn geworteld en bijdragen aan een actief cultureel aanbod in Westerwolde (theater, concerten, kunstroutes en –festivals, etc., ASV).

- De gemeente ondersteunt verenigingen, stichtingen en andere maatschappelijke organisaties die zich inspannen om de cultuurhistorie van Westerwolde (archeologie, living-act-festivals, regionale geschiedenis e.d.) levend te houden en uit te dragen (ASV).
- Het uitvoeren van een nieuwe cultuurnota. Daarin wordt onder andere uitgewerkt op welke wijze kunst en cultuur in de volle breedte (m.n. sociaal-economisch) bijdragen aan de sociale cohesie, de versterking van de regionale identiteit, de bevordering van het geestelijk welzijn en de persoonlijke creatieve ontwikkeling.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- In kaart brengen op welke wijze het immateriële erfgoed van Westerwolde kan bijdragen aan de uitwerking en realisatie van het Cittaslow speerpuntenbeleid, zoals opgenomen in programma 2.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 1. Gezond & gelukkig										
<u>prd101 Fysieke & mentale gezondheid</u>										
Participatiewet in balans	0	0	0	PM	0	0	0	0	0	0
Regiodeal: ieder kind telt mee en kansen voor kinderen	0	67.000	0	67.000	0	67.000	0	PM	0	PM
Integraal zorgakkoord (IZA)	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Welzijn op recept	0	0	0	100.000	0	PM	0	PM	0	PM
Inloopvoorzieningen GGZ, Wilpskamp Ter Apel	0	0	0	20.000	0	PM	0	PM	0	PM
Tekorten beschermd wonen	0	0	165.000	0	195.000	0	235.000	0	335.000	0
Loon- en prijsstijgingen WMO	667.500	0	884.750	0	884.750	0	884.750	0	884.750	0
Loon- en prijscompensatie Meircirculaire 2025 (50%)	0	0	0	0	-109.000	0	-109.000	0	-109.000	0
<u>Prd102 Noaberschap & voorzieningen</u>										
Geen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<u>Prd103 Jeugd & jongvolwassenen</u>										
Loon- en prijsstijgingen Zorg in natura Jeughulp	413.000	0	1.076.000	0	1.076.000	0	1.076.000	0	1.076.000	0
Loon- en prijscompensatie Meircirculaire 2025 (50%)	0	0	0	0	-331.500	0	-331.500	0	-331.500	0
Toekomst scenario Jeugd en Gezinsbescherming	0	50.000	0	50.000	0	0	0	0	0	0
Project steunouder	0	0	45.000	0	45.000	0	0	0	0	0
MAZL - terugdringen ziekteverzuim scholieren	0	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0
Housing First	0	0	PM	5.000	PM	0	PM	0	PM	0
Begeleid wonen	0	0	55.000	0	55.000	0	0	0	0	0
Pilot Versterken voorliggend veld 18-/18+	0	0	35.000	0	35.000	0	0	0	0	0
<u>Prd104 Fysieke & sociale veiligheid</u>										
Terugdringen huiselijk geweld	0	0	75.000	0	75.000	0	75.000	0	75.000	0
Dierenopvang Ter Marse	41.000	0	41.000	0	41.000	0	41.000	0	41.000	0
<u>Prd105 Gebiedsgericht werken & gebiedsgerichte aanpak</u>										
Basis op orde - data analyse, monitoren en meten preventieve maatregelen	50.000	0	50.000	0	50.000	0	50.000	0	50.000	0
Ontwikkelcentra - centrale locatie in het gebied	0	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Volwassenenfonds Sport & Cultuur aanbieden	0	0	66.000	0	66.000	0	66.000	0	66.000	0
<u>Prd106 Verenigingsleven & sport</u>										
Evaluatie harmonisatie voetbal	0	0	0	0	PM	0	PM	0	PM	0
Renovatie voetbalvelden (kapitaallasten)	0	0	12.000	0	12.000	0	12.000	0	12.000	0
Maatregelen uit toekomstvisie tennis in Westerwolde	0	0	0	0	PM	0	PM	0	PM	0
Vervangen toplagen kunstgrasvelden (KI)	0	0	0	0	0	0	60.900	0	60.900	0
<u>Prd107 Kunst & cultuur</u>										
Geen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Gezond & Gelukkig	1.171.500	117.000	2.529.750	242.000	2.119.250	67.000	2.085.150	0	2.185.150	0
	2024		2025		2026		2027		2028	
Dekking Programma 1. Gezond & Gelukkig										
Integraal zorgakkoord - Spuk IZA	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Welzijn op recept - Spuk IZA	0	0	0	100.000	0	PM	0	PM	0	PM
Inloopvoorzieningen GGZ - Spuk IZA	0	0	0	20.000	0	PM	0	PM	0	PM
Toekomst scenario Jeugd en Gezinsbescherming (uit centrumgemeente)	0	50.000	0	50.000	0	0	0	0	0	0
MAZL - Regiodeal	0	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0
Sport Gala - Volwassenenfonds Sport & Cultuur	0	0	25.000	0	25.000	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Gezond & Gelukkig	0	50.000	50.000	170.000	50.000	0	25.000	0	25.000	0
Verhoging saldolasten Gezond & Gelukkig	1.171.500	67.000	2.479.750	72.000	2.069.250	67.000	2.060.150	0	2.160.150	0

Zoals in de uitgangspunten is aangegeven is voor het sociaal domein voor de jaren 2026 t/m 2028 een percentage van 50% voor de loon- en prijsstijging 2025 meegenomen in deze kadernota in afwachting van de definitieve compensatie bij de meicirculaire 2025. Dit om in afwachting van de definitieve cijfers het begrotingstekort vanaf 2026 niet op voorhand te groot te laten worden.

2.2 Programma Kansen om te groeien

Westerwolde verdient een sterke economie. Het MKB en de retail zijn zeer divers en sterk en vragen om uitbreiding. Het draagt in belangrijke mate de economie van Westerwolde. De grotere ondernemingen op Bedrijvenpark Zuid-Groningen zijn toonaangevend in de voedsel-, zetmeel- en eiwit industrie. Dit cluster krijgt steeds meer naam als eiwitcluster, of Protein Valley. Er is veel belangstelling van soortgelijke of verwante bedrijven om zich hierbij aansluitend te vestigen. Al dit soort innovatieve (kleine) ondernemingen vormen samen met goed (basis)onderwijs de basis voor de toekomstige bedrijvigheid in de gemeente.

Ambitie:

Westerwolde wil een aantrekkelijke gemeente zijn voor zowel de ondernemers als voor de werkenden die de ondernemingen draaiende houden.

MKB en industrie

Voor het MKB en de industrie pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We ontwikkelen een bedrijventerrein van ongeveer 11 hectare aan de Nulweg in Ter Apel voor ons lokaal MKB. De ruimtevraag vanuit (lokale) bedrijven is momenteel groter dan deze 11 hectare, wat de noodzaak van deze uitbreiding aantoont. Vooral met het oog op de toekomstige Nedersaksenlijn is een uitbreiding van het aantal bedrijfskavels van belang om bedrijven ontwikkelperspectief te kunnen bieden en Westerwolde als interessant vestigingsgebied te positioneren. Het streven is om eind 2026 het bedrijventerrein bouwrijp op te leveren.
- We spreken met het vaststellen van de centrumvisie voor Ter Apel is een stevige ambitie uit voor de transformatie van het winkelcentrum. We creëren daarmee aantrekkelijke verblijfsgebieden. We werken in 2024 aan een definitief inrichtingsplan en financieringsvoorstel voor het winkelcentrum, het park aan de Nederveen Cappelstraat en de verbinding tussen de kloosterenclave en het centrum. Met instemming van de gemeenteraad werken we in de jaren daarna aan de uitvoering. Hierdoor ontstaat een meer toekomstbestendig, aantrekkelijk, klimaatadaptief en leefbaar centrumgebied waarbij de verbinding met andere belangrijke gebieden in de buurt versterkt wordt. Daarbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van externe financieringsbronnen, zoals Nij Begun, Regiodeal Regiocentra Groningen en andere impuls gelden.
- We ontwikkelen samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties een gebiedsvisie voor Ter Apel. In het kader van het Masterplan Regiocentra Groningen – waarbij Ter Apel als regiokern is aangeduid – heeft deze gebiedsvisie als doel de brede welvaart in Ter Apel te vergroten. Zowel op ruimtelijk, economisch en sociaal vlak. De vastgestelde centrumvisie voor Ter Apel sluit hier als bouwsteen naadloos op aan. De gebiedsvisie wordt in het eerste kwartaal van 2025 opgeleverd. Hierbij wordt ook een meerjaren kostenraming opgeleverd, omdat de visie een opmaat is naar fysieke ruimtelijke ingrepen.

- Op het bedrijvenpark Zuid-Groningen in Ter Apelkanaal willen we meer investeren in de vergroening van het bedrijventerrein. Daardoor behouden en creëren we een schone, groene en gezondere omgeving voor bedrijven en werknemers.
- We stellen een regionaal afgestemde visie op voor het gebied rondom de N366. Met een treinstation en spoor dat langs Ter Apel en Ter Apelkanaal zal lopen, is het belangrijk om nu al na te denken over een juiste balans van wonen, werken en openbaar vervoer in het gebied tussen deze twee kernen. Met dit visiedocument geven we op de korte, middel en lange termijn een doorkijk naar de gebiedsontwikkeling voor dit gebied.
- We faciliteren een krachtig bedrijvennetwerk op Bedrijvenpark Zuid-Groningen. De voorspelde groei van het aantal ondernemingen op Bedrijvenpark Zuid-Groningen vraagt om een meer professioneel bedrijvennetwerk. Vooral in het kader van de Nedersaksenlijn en gebiedsontwikkeling N366 is het belangrijk om op dat bedrijventerrein een sterke organisatiegraad te hebben. We faciliteren hierin waar mogelijk en gaan graag de samenwerking aan.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- Niet alleen in Ter Apel en Ter Apelkanaal is er vraag naar meer bedrijfsruimte, ook in andere kernen zoals Vlagtwedde, Sellinger en Bellingwolde is er op kleinere schaal behoefte aan meer bedrijfsruimte. In sommige gevallen lost de markt dit zelf op en werken we binnen de kaders graag mee aan ontwikkelingen voor bedrijfsruimte op leegstaande bedrijfskavels. Op andere plekken starten we met een verkenning naar de mogelijkheden voor kleinschalige ontwikkeling van extra bedrijfskavels.
- We zetten in op een goede bereikbaarheid en voldoende parkeergelegenheid aan het Molenplein in Ter Apel. Hiervoor starten we na het realiseren van de vergunde supermarkt en twintig appartementen aan het Molenplein met de uitvoering van het herinrichtingsplan voor de parkeerplaats en bushalte aan het Molenplein. Hiermee wordt een gemoderniseerde ruimte gecreëerd, met meer parkeerplekken en een busstation dat voldoet aan de hedendaagse richtlijnen.

Vrijtijdseconomie/ recreatie en toerisme

De retail, horeca en andere bedrijfsactiviteiten hebben baat bij een sterke recreatieve sector. Wandelaars en fietsers weten Westerwolde meer dan ooit te vinden als recreatieve bestemming. Het beekdallandschap blijkt een zeer geliefde trekker bij toeristen die op zoek zijn naar rust, ruimte, natuur en avontuur. Om dat vast te houden en uit te bouwen, moeten we ruimte bieden aan nieuwe recreatieconcepten die passen bij het karakter van Westerwolde. Voor de vrijetijdseconomie pakt het college daarom allereerst de volgende inspanningen op:

- We werken aan een verdubbeling van het aantal overnachtingen in 2030, ten opzichte van de jaren 2015 tot 2019. Daarvoor moet onder andere het aantal bedden in Westerwolde stijgen. Liefst in hoogwaardige accommodaties waar bezoekers het gehele jaar gebruik van kunnen maken. Zo maken we verblijf gedurende het hele jaar aantrekkelijk. We zetten in op recreatieve ontwikkelingen die passen bij het gebied en de soort bezoeker die we graag naar

Westerwolde halen. Daarbij kan met de juiste motivering in sommige gevallen afgeweken worden van bestaand ruimtelijk beleid.

- Ons wandel- en fietsnetwerk is voor een heel groot deel het visitekaartje van Westerwolde als recreatieve bestemming. Om het onderhoudsniveau van de wandelpaden op niveau te houden en daar waar mogelijk te verbeteren, heeft uitvoeringsorganisatie stichting Wandelen in Westerwolde structureel meer budget nodig. Daarnaast werken we in 2024 de inventarisatie van de fietspaden uit in een uitvoeringsplan/-programma fiets. Het gaat hierbij om de fietspaden zelf en wat de beleving van de fietser is op de paden. Hierin worden ook de voorzieningen langs de routes bekeken, zoals bankjes en informatievoorziening.
- Daarnaast werken we met de Groninger gemeenten en provincie Groningen aan een uitvoeringsplan waterrecreatie. Het laaghangende fruit doen we al in 2023. In 2024 maken we met inventarisaties en onderzoeken inzichtelijk waar kansen liggen voor welk type waterrecreatie en waar we op in moeten zetten.
- Jaarlijks versterken we de verschillende recreatieve samenwerkingsverbanden en leggen we contact met Westerwoldse recreatieondernemers en Cittaslow-supporters. Twee keer per jaar wordt er een toeristisch café georganiseerd door regiomarketingorganisatie ZO!Groningen. Tijdens die cafés worden toeristische ondernemers uit Westerwolde uitgenodigd om met elkaar te netwerken en kennis op te doen over de sector.
- We stellen een uitvoeringsprogramma voor Cittaslow op. Met de projecten en activiteiten in dat programma maken we Cittaslow tastbaar voor inwoners, supporters en andere betrokkenen. Cittaslow is daarnaast een mooie manier om de vrijetijdseconomie binnen Westerwolde meer invulling te geven. Door meer samen te werken met andere Cittaslow gemeenten versterken we onze positie in het netwerk en hopen we meer mensen naar Westerwolde te trekken.
- Begin 2022 is het beleid om permanente bewoning op vakantieparken tegen te gaan vastgesteld. Daarna is er een voortvarende start gemaakt met de inventarisatie op de parken. We hebben nu goed in beeld in welke vakantieverblijven er wordt gewoond. In 2024 starten we met handhaving op de parken. Het voorkomen van ondermijning is hier een groot onderdeel van, iets wat steeds meer voorkomt op vakantieparken in het noorden van Nederland.
- We blijven inzetten op regiomarketing, omdat dat sinds de oprichting regiomarketeer ZO!Groningen effectief is gebleken.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- We gaan de komende jaren aan de slag met een verruiming en versterking van het aanbod van routes in Westerwolde. Een voorbeeld daarvan is het project Grensland Vestingland, een fiets-beleefroute die Westerwolde met Oldambt met elkaar verbindt. Onderzoek toont aan dat een juiste belevingswaarde (wat is er te doen, te ervaren en te zien) van fiets- en wandelpaden voor een groot deel het succes bepaalt van die routes.
- Gezamenlijk met de Oost-Groninger gemeenten wordt er gewerkt aan een gedetailleerder uitvoeringsplan met kostenraming voor de recreatieve sector, waarbij de visie vrijetijdseconomie Westerwolde als uitgangspunt wordt gehanteerd.

Werkvoorziening

We zien de afgelopen jaren dat verschillende inwoners een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. Zij dreigen af te haken. We willen met deze inwoners aan de slag om weer een stap vooruit te doen. Waar betaald werk vaak niet in zicht is, willen we deze mensen weer mee laten doen. Daarvoor pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We maken maatschappelijk ondernemerschap aantrekkelijk.
In samenwerking met de arbeidsmarktregio (Werk in Zicht), Afeer en de gemeente blijven we diverse voorzieningen aanbieden waardoor het voor ondernemers aantrekkelijk(-er) wordt om kwetsbare werknemers in dienst te nemen. We zien inwoners met een grote afstand tot de arbeidsmarkt of een arbeidsbeperking het liefst bij een reguliere werkgever zodat zij ook regulier inkomen ontvangen.
- We stimuleren meer dan voorheen de samenwerking tussen onderwijs aan de ene kant en ondernemers en onze sociaal ontwikkel bedrijven aan de andere kant om werkzoekenden optimaal te ondersteunen en voor te bereiden op onze lokale arbeidsmarkt.
- Daarnaast werken we aan een ontwikkelcentrum in Vlagtwedde. In dit ontwikkelcentrum werken we integraal samen om de ontwikkelwens van de inwoner mogelijk te maken. Dit doen we volgens de methodiek van gebiedsgericht werken en talent perron. Het wordt dé plek van ontmoeten, leren en doen naar ieders vermogen.
- De participatiewet zal op 1 januari 2025 op 20 punten fundamenteel wijzigen. Onder de titel 'Participatie in balans' staan de menselijke maat en het vertrouwen centraal. Dit vraagt een cultuuromslag in de uitvoering binnen Westerwolde en aanpassing van bestaand beleid en werkwijzen. We verwachten dat dit tot een uitzetting van de formatie van de uitvoering zal leiden. Hoe dit er precies uit zal zien is nog niet bekend. Dit zal in 2025 bekend worden.

Bovenstaande inspanningen hebben de volgende gevolgen voor de saldokosten ten opzichte van de bestaande begroting.

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 2. Kansen om te groeien										
Aankopen strategische gronden (versterken grondpositie)	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM
Bedrijventerrein Nulweg Bouwrijp maken	0	0	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM
Gebiedsvisie Ter Apel	0	0	0	140.000	0	0	0	0	0	0
Uitvoeringsmaatregelen inrichtingsplan toekomstbestendig en levendig centrum Ter Apel	0	0	0	890.000	0	890.000	0	850.000	0	850.000
Onderhoud wandel en fietsnetwerk	0	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Verbeteren routes vaarrecreatie	0	4.000	0	5.000	0	0	0	0	0	0
Verbeteren recreatieve voorzieningen	0	0	0	20.000	0	0	0	0	0	0
Verbeteren wandelrecreatie	9.800	0	9.800	0	9.800	0	9.800	0	9.800	0
Verbeteren MTB voorzieningen	0	0	0	0	0	5.000	0	0	0	0
Onderzoek vitale verblijfsrecreatie	0	0	0	10.000	0	0	0	0	0	0
Opstellen uitvoeringsplan Cittaslow	0	0	31.200	0	48.700	0	48.700	0	48.700	0
Totaal kosten Kansen om te groeien	9.800	4.000	41.000	1.065.000	58.500	895.000	58.500	850.000	58.500	850.000

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Dekking Programma 2. Kansen om te groeien										
Aankopen strategische gronden - dekking BR Grondzaken	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM
Bedrijventerrein Nulweg Verkoop gronden	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM
gebiedsvisie Ter Apel - Subsidie Provincie	0	0	0	140.000	0	0	0	0	0	0
Centrumplan Ter Apel - Regiodeal Masterplan	0	0	0	890.000	0	890.000	0	0	0	0
Centrumplan Ter Apel - BR Masterplan Ter Apel	0	0	0	0	0	0	0	750.000	0	750.000
Stijging toeristenbelasting	0	0	28.000	0	28.000	0	28.000	0	28.000	0
Totaal Dekking extra kosten Kansen om te groeien	0	0	28.000	1.030.000	28.000	890.000	28.000	750.000	28.000	750.000

Verhoging saldolasten Kansen om te groeien	9.800	4.000	13.000	35.000	30.500	5.000	30.500	100.000	30.500	100.000
---	--------------	--------------	---------------	---------------	---------------	--------------	---------------	----------------	---------------	----------------

In het programma Asiel wordt de dwangsom Ter Apel toegevoegd aan de Bestemmingsreserve Masterplan Ter Apel. Deze bestemmingsreserve wordt ingezet voor realisatie van projecten zoals het Centrumplan Ter Apel in dit Masterplan.

2.3 Programma Mooi Wonen

Westerwolde is een prachtige gemeente om in te wonen. Dat merken we onder andere aan de bovengemiddelde instroom van ouderen die hier graag willen wonen. De Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA) geeft de gemeenten in de nabije toekomst een nadrukkelijk rol in het huisvesten van doelgroepen. Tegenover die beide instromen zien we het aandeel 30-plussers kleiner worden. Voor jongeren en jongvolwassenen is het moeilijk om een woning in hun eigen dorp te krijgen. Daarnaast is het voor ouderen die kleiner willen wonen in de eigen kern lastig om een geschikte plek te vinden.

Op dit moment zijn er onvoldoende woningen. Door het tekort is de druk op de woningmarkt groot. Dit wordt als gevolg van de boven geschetste ontwikkelingen nog groter waardoor de prijzen stijgen, vaak boven het budget van de Westerwolder. De markt is krap en met name de kwaliteit voldoet in veel gevallen niet aan de eisen die bijvoorbeeld energetisch en bouwkundig aan woningen worden gesteld. Deze woningen zijn grotendeels in particuliere handen. Een groot deel van deze mensen heeft niet het geld om deze woningen te verduurzamen.

Ambitie:

Westerwolde wil een aantrekkelijke toekomstbestendige woon-en werkomgeving zijn voor mensen van binnen en buiten Westerwolde en voorzien in meer woningen met nieuwbouw/herstructurering en de daaraan gekoppelde doorstroming.

Wonen

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Uitvoeringsprogramma woonvisie
In het vierde kwartaal van 2024 leveren we een nieuwe woonvisie op voor de periode 2025-2029. Onderdeel van de woonvisie is een uitvoeringsprogramma op hoofdlijnen en een woningbouwprogramma. Na vaststelling van de woonvisie, werken we in 2025 het uitvoeringsprogramma verder uit. Vervolgens geven we hier in 2025 uitvoering aan.
- Verkennen doelgroepenverordening en eventueel opstellen
In 2024 verkennen we of het instellen van een doelgroepenverordening noodzakelijk en doelmatig is. Met een doelgroepenverordening kunnen we nieuwbouwwoningen doelgroepgericht toewijzen. De uitkomst van de verkenning leggen we vast in de nieuwe woonvisie 2025-2029. Als de verordening noodzakelijk en doelmatig blijkt, dan leveren we deze in 2025 op.
- Uitvoeren van meerjarige prestatieafspraken (Acantus)
Eind 2023 hebben we samen met woningcorporatie Acantus en huurdersvertegenwoordiging BOW meerjarige prestatieafspraken opgesteld voor de periode 2024-2028. We voeren de prestatieafspraken uit in de periode 2024-2028. Het bouwen van 120-135 extra sociale huurwoningen in Westerwolde maakt onderdeel uit van deze afspraken.

- Volkshuisvestingsfonds: aanpak particuliere woningvoorraad

In het vierde kwartaal van 2023 is onze aanvraag Volkshuisvestingsfonds voor Vlagtwedde en Bellingwolde toegekend. We zetten de middelen in voor het verbeteren van de particuliere woningvoorraad. Het gaat om groot onderhoud uitvoeren, de uitstraling van woningen verbeteren en woningen levensloopbestendig maken en het inpanden (kopen) van woningen door een woningcorporatie. Vanaf 2025 voeren we het in 2024 op te zetten Uitvoeringsplan Volkshuisvestingsfonds Oost-Groningen uit. De eerder afgewezen aanvraag voor Ter Apel is in 2024 opnieuw ingediend. Wordt deze alsnog toegekend dan voegen we Ter Apel toe aan het uitvoeringsplan.

De totale investering voor de drie deelaanvragen Bellingwolde, Vlagtwedde en Ter Apel (verspreid over 10 jaar) bedraagt € 7.911.951 incl. btw. Het rijk financiert met de toegekende subsidie van 2.373.585 incl. btw het grootste deel. De provincie dekt vanuit het NPG 2.373.585 incl. Btw. Het gemeentelijke aandeel is € 1.324.898 incl. btw (btw is compensabel). Dekking kan worden gevonden in de Bestemmingsreserve en/of algemene reserve Woonvisie.

- Uitvoering Aanpak Rotte Kiezen

‘Rotte kiezen’ hebben een negatieve invloed op de woon- en leefomgeving. De Oost-Groninger gemeenten voeren samen met het Regionaal Woon-en Leefbaarheidsplan Oost Groningen (RWLP), een aanpak uit. Het doel van de aanpak is het terugdringen van het aantal panden, om waardedaling van omliggende panden te voorkomen en de leefbaarheid in de omgeving te vergroten. Om dit te bereiken zet de aanpak in op het verbeteren of ultiem slopen van Rotte kiezen. De aanpak is een combinatie van een helpende hand (persoonlijke benadering en waar nodig financiële ondersteuning) en een harde hand (handhaving). Beide handen zijn nodig voor een goed werkende aanpak. De verwachting is dat nieuwe middelen beschikbaar zijn per september 2024, uit Regiodeal 2.

- GGA-Vlagtwedde

We voeren in 2025 het Uitvoeringsplan uit van de GGA-Vlagtwedde. Daarvoor gebruiken we de middelen die daarvoor beschikbaar zijn gesteld uit de eerste Regiodeal (tot medio 2025, met eventueel uitloop tot begin 2026).

- Woonwagen- en standplaatsenbeleid

We stellen in 2024 in regionaal verband een woonwagen- en standplaatsenbeleid op. Dit beleid wordt in de eerste helft van 2025 ter besluitvorming aan de raad voorgelegd. Deze inspanning volgt uit de verplichtingen van het Rijksbeleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid (2018). Gemeenten moeten beleid ontwikkelen, dat het woonwagenleven voldoende faciliteert en beschermt. In de daaropvolgende jaren voeren we het beleid uit, al naar gelang de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte van deze doelgroep.

Nieuwe wettelijke verplichtingen (NWBA / Wvrv)

In 2022 presenteerde de minister voor Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) de Nationale Woon- en Bouwagenda (NWBA). Het doel van de NWBA is het snel bevorderen van de beschikbaarheid, betaalbaarheid en kwaliteit van het woningaanbod in Nederland. Met de NWBA wil het Rijk opnieuw de regie nemen over de volkshuisvesting. Om dit streven een juridische grondslag te geven, heeft de minister VRO een integraal wetsvoorstel naar de Tweede Kamer gestuurd. Het gaat om het wetsvoorstel Versterking Regie op de Volkshuisvesting (Wvrv), ook wel bekend als de

Regiewet. Het wetsvoorstel bevat wijzigingen in verschillende wetten: de Omgevingswet; Huisvestingswet; Woningwet; Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Dit wetsvoorstel bevat ingrijpende veranderingen op het gebied van wonen en zorg. Het kernwoord is 'plicht'. Ten eerste worden gemeenten verplicht een regionaal afgestemde woonzorgvisie vast te stellen. Ten tweede worden gemeenten verplicht een huisvestingsverordening vast te stellen, met daarbinnen een urgentieregeling voor de toewijzing van woningen aan aandachtsgroepen en urgenten.

Het college geeft gevolg aan de NWBA / Wvrv met de volgende activiteiten:

- Deelname 'Koploperregio Groningen'
We nemen deel aan het provinciebrede traject 'Koploperregio Groningen'. Dit levert in 2024 een gezamenlijk beeld op van de opgaven. Mede op basis daarvan maken de betrokken partijen in 2025 strategische keuzen en uitvoeringsafspraken op tenminste provinciaal en regionaal niveau. Deelname aan de Koploperregio is het voortraject voor het opstellen van een regionaal afgestemde woonzorgvisie, inclusief een uitvoeringsagenda op hoofdlijnen.
- Woonzorgvisie
We stellen in 2024 de verplichte regionaal afgestemde woonzorgvisie op, inclusief een uitvoeringsagenda op hoofdlijnen. Deze leggen we in de eerste helft van 2025 ter besluitvorming voor aan de raad. Met het vaststellen van de woonzorgvisie maakt de raad strategische keuzes voor voldoende en passende huisvesting, zorg en ondersteuning aan aandachtsgroepen en ouderen. Vanaf 2025 werken en voeren we de uitvoeringsagenda verder uit.
- Huisvestingsverordening met urgentieregeling
We stellen in 2024 de verplichte huisvestingsverordening met urgentieregeling op. Deze leggen we in de eerste helft van 2025 ter besluitvorming voor aan de raad. Met het vaststellen hiervan maakt de raad een keuze voor de eerlijke verdeling van een schaars goed: sociale huurwoningen. Met de huisvestingsverordening geven we sturing op de sociale huurvoorraad, door de toewijzing ervan aan mensen met een lager inkomen, aandachtsgroepen en urgenten.

Ruimtelijke Ontwikkeling / Grondzaken

Om in onze leefomgeving de goede dingen te kunnen regelen, te ontwikkelen en mogelijk te maken zet het college in op het volgende.

- De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Wij blijven werken aan het aan het opstellen van het omgevingsplan voor de gehele gemeente Westerwolde. Het nieuwe omgevingsplan vervangt uiteindelijk alle huidige bestemmingsplannen. We zijn begonnen met het opstellen van een deel van het omgevingsplan voor de kern Ter Apel. De verwachting is dat dit deelomgevingsplan eind 2024 als ontwerp in procedure wordt gebracht. Daarna gaan wij werken aan het omgevingsplan voor de andere kernen in Westerwolde, gevolgd door het deelomgevingsplan voor het buitengebied.

- We stellen een nota omgevingskwaliteit op. De nota omgevingskwaliteit vervangt de huidige welstandsnota's van de voormalige gemeenten Bellingwedde en Vlagtwedde. We zijn in 2024 gestart met een evaluatie van de huidige welstandsnota's. Aan de hand van deze uitkomsten starten we in 2024 nog met het opstellen van een nota omgevingskwaliteit opstellen in samenwerking met een extern bureau. De nota die medio 2025 verschijnt, richt zich op de gebouwde omgeving en integreert met name cultuurhistorie, landschap, architectuur, klimaatadaptatie en duurzaamheid.
- We blijven waar passend en mogelijk gronden in eigendom van de gemeente geschikt maken voor woningbouw en uitgeven.

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

Binnen Vergunningverlening, toezicht en handhaving zet het college in op het volgende:

- We optimaliseren het handhavingsbeleid. Het huidige beleid voldoet niet geheel aan de gemaakte afspraken tussen Provincie en Groninger gemeenten. Daarnaast vraagt de Omgevingsdienst Groningen ook om afstemming met hen en gemeenten onderling zodat er eenduidiger kan worden gewerkt. Landelijk is er nieuw handhavingsbeleid ontwikkelt in lijn met de nieuwe Omgevingswet. Dit alles vraagt om optimalisering van het in 2023 vastgestelde beleid.
- In het verlengde van een geoptimaliseerd handhavingsbeleid passen we de handhavingsstrategie aan. We gaan prioriteren. De Wet goed verhuurderschap en de Gasketelwet zorgen voor extra taken. Uit de rotte kiezenaanpak blijkt dat er schrijnende situaties zijn, waarbij een inwoner in een onveilige woonsituatie woont. Deze situaties kosten de toezichthouders/handhavers meer dan gemiddeld tijd, omdat afstemming met het sociaal domein nodig is. Dit alles is niet op te vangen met de huidige formatie en bezetting en vraagt om uitbreiding.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 3. Mooi wonen										
Aanpak particuliere woningvoorraad	0	0	791.200	0	791.200	0	791.200	0	791.200	0
Aanpak rotte kiezen	0	50.000	100.000	0	100.000	0	100.000	0	100.000	0
Uitvoeringsplan GGA-Vlagtwedde	0	350.000	0	488.000	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Mooi wonen	0	400.000	891.200	488.000	891.200	0	891.200	0	891.200	0
Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
Dekking Programma 3. Mooi wonen	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Aanpak particuliere woningvoorraad (VHF) (subs. Provincie)	0	0	104.870	0	104.870	0	104.870	0	104.870	0
Aanpak particuliere woningvoorraad (VHF) (subs. rijk)	0	0	553.840	0	553.840	0	553.840	0	553.840	0
Aanpak particuliere woningaanpak (VHF)(BR Woonvisie)	0	0	132.490	0	132.490	0	132.490	0	132.490	0
Aanpak rotte kiezen (Spuk bevolkingsdaling/Regiodeal 2)	0	50.000	100.000	0	100.000	0	100.000	0	100.000	0
Uitvoeringsplan GGA-Vlagtwedde (Regiodeal 1)	0	350.000	0	488.000	0	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Mooi wonen	0	400.000	891.200	488.000	891.200	0	891.200	0	891.200	0
Verhoging saldolasten Mooi wonen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2.4 Programma Goed bereikbaar

Een goede bereikbaarheid binnen Westerwolde en vanuit Westerwolde naar omliggende plaatsen, steden en regio's in Nederland en Nedersaksen is essentieel voor de economie en leefbaarheid van Westerwolde. Voor de auto en het vrachtverkeer maken we gebruik van een sterke hoofdstructuur van A7/A31 en de N366. De OV-infrastructuur van bus en trein is zwak. Het OV verarmt en de jeugd, de ouderen en het bedrijfsleven ervaren dit sterk door de lange reistijden naar werk-, onderwijs- en voorzieningscentra. De komst van de Nedersaksenlijn zou deze situatie sterk verbeteren.

De digitale bereikbaarheid van Westerwolde verbetert op dit moment sterk met de uitrol van glasvezel. Een zorg is de capaciteit van het bestaande elektriciteitsnet in relatie tot de toenemende elektrificatie van onze energievoorziening. Ook de ligging van Westerwolde ten opzichte van de as Eemshaven – Emmen is mogelijk een kans op het gebied van waterstof. Westerwolde wil bijdragen aan de brede welvaart door de bereikbaarheid behouden en versterken.

Ambitie:

Westerwolde wil goed bereikbaar zijn over wegen, spoor en water en goed ontsloten voor het digitale verkeer, elektriciteit en mogelijk waterstof.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We participeren in het landelijke MIRT vooronderzoek naar de ontwikkeling van de Nedersaksenlijn. Samen met onze partners spannen we ons in voor een zo goed mogelijk uitgewerkt voorstel. Een voorstel dat maximaal kans maakt op een positief besluit van het rijk om de Nedersaksenlijn op de MIRT-kalender te zetten wat een feitelijke uitvoering zeer veel dichterbij brengt.
- We voeren aansluitend op de NOR 2.0 een impactanalyse voor onze bruggen uit. Daarin wegen we de bereikbaarheid over weg en water af tegen de financiële mogelijkheden. Op basis hiervan kunnen we strategische keuzes maken rond al onze bruggen.
- We stellen een eigen visie voor het openbaar vervoer in de gemeente op en gebruiken deze voor de gesprekken met het OV-bureau.
- We continueren Automaatje en de Buurtbus
- We gaan aan de slag met de uitkomsten van het uitgevoerde haalbaarheidsonderzoek buurtbus Bellingwolde – Vlagtwedde. Afhankelijk van de uitkomsten van het haalbaarheidsonderzoek besluiten we of de buurtbus er kan komen en ondernemen we verdere acties.
- We onderzoeken samen met een groep inwoners van Wedde of er een pilot met deelmobiliteit in Wedde kan komen (auto – delen).
- We maken nieuwe bestuurlijke afspraken met de Provincie en het Waterschap over het beheer en onderhoud bij de gerealiseerde ongelijkvloerse aansluitingen N366 Westerstraat, N366 Nulweg en N366 Avebe. De kosten voor de gemeente zijn eenmalig € 77.354 in de vorm van een afkoopsom.

- We realiseren nieuwe bushaltes en fietsvoorzieningen bij de op- en afrit N368 /Lageweg in Wedde in samenwerking met de provincie en direct aanwonenden. Zo krijgt Wedde twee keer per uur een busverbinding in plaats van één keer per uur en verbetert ook de bereikbaarheid van Vriescheloo/Veelerveen met de bus.
- We benutten zoveel mogelijk subsidies (Provincie en Rijk) om de verkeersveiligheid op wegen en fietspaden in Westerwolde te vergroten.
- We voeren het noodzakelijke onderhoud uit aan onze wegen en fietspaden. De Nota Openbare Ruimte is hierbij kaderstellend.

Op de middellange termijn pakt het college de volgende inspanningen op:

- We ontwikkelen kaders die we kunnen gebruiken bij de vergunningverlening rond het gebruik van drones voor allerlei toepassingen zoals pakketbezorging.
- We breiden het aantal laadpalen in Westerwolde uit. Voor het tempo van uitrol zijn we afhankelijk van de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk van Enexis. We herijken onze laadvisie naar aanleiding van de meest recente ontwikkelingen op gebied van elektrisch laden zoals snelladen.
- We werken zoveel mogelijk mee aan initiatieven van overheden buiten de gemeentegrenzen van Westerwolde die de bereikbaarheid van Westerwolde via weg en spoor verbeteren. Het gaat hier onder andere om het ongelijkvloers maken van de aansluiting N391/Pottendijk, verbeteren van de doorstroming op de Blauwe Roos in Winschoten (aanleg turborotonde) en aanleg van de Wunderline (spoorlijn) van Groningen via Winschoten naar Oldenburg en Bremen.
- Bij het bouwen van nieuwe woningen en realiseren van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen letten wij er goed op dat deze zo goed en veilig mogelijk bereikbaar zijn.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 4. Goed bereikbaar										
Masterplan bruggen	0	0	PM	50.000	PM	0	PM	0	PM	0
Vergroten verkeersveiligheid	0	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Onderhoud aansluitingen N366 (afkoopsom)	0	0	0	77.400	0	0	0	0	0	0
Uitvoering Nota openbare Ruimte (inlopen achterstallig)	0	4.600.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Uitvoering Nota openbare Ruimte (ambitie niveau basis)	0	0	0	1.900.000	0	1.900.000	0	1.900.000	0	1.900.000
Vervanging Oevers langs de Markeweg en Westerstraat	0	0	0	0	50.000	0	50.000	0	50.000	0
Onderzoek rondweg Vlagtwedde	0	0	0	20.000	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Goed bereikbaar	0	4.600.000	0	2.047.400	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Dekking Programma 4. Goed bereikbaar										
Vergroten verkeersveiligheid (subsidie Provincie/Rijk)	0	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
NOR - Resultaatbestemming Jaarrekening 2023	0	0	0	1.900.000	0	0	0	0	0	0
NOR - BR Openbare ruimte	0	3.897.000	0	0	0	0	0	0	0	0
NOR - Algemene Reserve	0	703.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Goed bereikbaar	0	4.600.000	0	1.900.000	0	0	0	0	0	0

Verhoging saldolasten Goed bereikbaar	0	0	0	147.400	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000	50.000	1.900.000
--	----------	----------	----------	----------------	---------------	------------------	---------------	------------------	---------------	------------------

Jaarlijks kan bij een positief rekeningsaldo de bestemmingsreserve NOR worden aangevuld. Deze kan worden gebruikt om het incidentele tekort op de werkzaamheden voortvloeiend uit de NOR te compenseren. Dit kan dan worden gebruikt om het ambitieniveau basis in stappen te bereiken. Bij de bestemming van het rekeningsaldo 2023 wordt hiertoe een aanzet gegeven.

2.5 Programma Groen en duurzaam

Westerwolde heeft een uniek en ogenschijnlijk onaangetast landschap. In de landschapsbiografie van Westerwolde is dat mooi gedocumenteerd. Het is van groot belang om deze kwaliteit te behouden te versterken. De biodiversiteit is in potentie groot, maar niet altijd in balans. Dit leidde recent tot plagen zoals die van de eikenprocessierups.

Duurzaamheid heeft met onder andere energie, klimaat en grondstoffen verschillende dimensies. De energieopgave is groot. Met de realisatie van een aantal zonneparken op plekken waar het landschappelijk wel kan, hebben we flinke stappen gezet. Maar we zijn er nog niet. Daarnaast is de opgave in de warmtetransitie groot. Er zijn veel woningen met een laag energielabel en veel mensen hebben het geld niet om te investeren in isolatie van de woning en andere energiebesparende maatregelen. Ook de gemeente zelf heeft een flinke opgave met het energiezuinig maken van het eigen vastgoed.

Verder zien we afval steeds meer als een bron van (potentiële) grondstoffen en proberen we onze afvalinzameling zoveel mogelijk daarop aan te passen.

Ambitie

Westerwolde wil haar landschap, het groene karakter en de biodiversiteit behouden en versterken. Het wil de eigen CO₂-voetafdruk verkleinen, maximaal inzetten op hergebruik van grondstoffen en toewerken naar een klimaatrobuuste en waterbestendige omgeving.

Openbaar Groen en landschap

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Inzicht groenstructuren
We willen meer zicht krijgen op de groenstructuren in de gemeente. Te denken valt hierbij aan wijkbeplanting met wegbegeleidende bomenrijen, markante groene terreinen en voldoende balans in groene ruimte in de dorpen en woonwijken en landschapsstructurende elementen zoals leidlijken, essen en dergelijke. Dit inzicht wordt gebruikt als toetssteen bij de verkoop of het in bruikleen geven van openbaar snippergroen en overhoeken aan derden. Zo kan rekening wordt gehouden met de waarde voor cultuurhistorie, landschap, leefbaarheid en dorpschoon. Ook kan de handhaving op illegale ingebruikname van gronden op grond van de APV sterker worden onderbouwd.
- Groenvisie
We stellen een groenvisie op. Hierin worden ontwikkelingen en aandachtsgebieden zoals biodiversiteit, ecologie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, invasieve exoten, en ziektes en plagen meegenomen. Aansluitend wordt de visie vertaald in beleid hoe om te gaan met deze zaken.
- Speeltuin Bellingwolde
In het programma Asiel is een overschot zichtbaar op de opvang van Oekraïners. Van dit overschot willen we € 50.000 gebruiken als cofinanciering voor het realiseren van een speeltuin in Bellingwolde.

Duurzaamheid

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We verduurzamen de gemeentelijke vastgoedobjecten MFA De Meet, Jeugdgebouw Hebe en zwembad De Barlage. De totale investering bedraagt € 5.602.000. Hiervoor is € 1.827.000 subsidie Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed ontvangen. Het eigen aandeel wordt gefinancierd vanuit de bestemmingsreserve 'Verduurzaming gemeentelijke gebouwen' en uit de Algemene Reserve.
- We werken blijvend aan het overkoepelende platform GOUD Westerwolde waar inwoners en bedrijven optimaal geïnformeerd en ondersteund worden bij het maken van keuzes op het gebied van duurzaamheid
- We voeren het GOUD-project 'Woningisolatie' uit. We verduurzamen hierin woningen met slechte labels en verlagen daarmee de woonlasten. Voor mensen onder het 140% sociaal minimum wordt tot € 40.000 voor isolatiemaatregelen volledig vergoed. Mensen met en inkomen boven het 140% sociaal minimum ontvangen maximaal € 20.000 subsidie, met inbegrip van de ISDE voor isolatiemaatregelen.
- We voeren het GOUD-project 'Zon op dak' uit voor bedrijven, sportaccommodaties en maatschappelijk vastgoed. De in potentie geschikte daken worden in beeld gebracht. Daarna volgen benodigde aanpak, benodigde middelen, beoogde resultaten en streefgetallen. We stimuleren actief binnen de huidige mogelijkheden en stellen een subsidieregeling voor onderzoek naar de technische geschiktheid van daken voor de opwek van zonne-energie bij het MKB op.
- We voeren het GOUD-project 'Kleine dorpszonneparken' uit. Ook hier ligt de hoogste prioriteit bij zon op dak. Daarna volgt de ontwikkeling van kleine dorpszonneparken. De mogelijkheden hiervoor hangen sterk af van beschikbare netcapaciteit. We werken een helder kader uit waaraan de dorpszonneparken moeten voldoen.
- We verkennen de schaduwwerking van openbaar groen op daken waarop potentieel zonnepanelen kunnen worden gelegd of er al liggen. Aansluitend brengen we eventueel te nemen maatregelen in kaart.
- Voor het Duurzaamheidsfonds en het Gebiedsfonds doorlopen we jaarlijks in het voorjaar en najaar een subsidieronde met een subsidieplafond. Daarin nemen wij ook een aandeel voor verduurzaming van ons gemeentelijk vastgoed mee. Zo stimuleren we waardevolle projecten en initiatieven van groepen inwoners, verenigingen en stichtingen op het gebied van leefbaarheid, biodiversiteit en duurzaamheid
- In het schooljaar 2024 en 2025 werken we actief samen met scholen in het voortgezet onderwijs om leerlingen te stimuleren op het van gebied duurzaamheid, biodiversiteit en leefbaarheid.

Middellange termijn

- We stellen tweejaarlijks de Regionale energiestrategie (RES) bij. De volgende is een RES 3.0.
- We blijven eigen gemeentelijk vastgoed verduurzamen voor zover hiervoor het budget beschikbaar is. We benutten daarbij zoveel mogelijk de subsidies die er zijn.

- We leveren samen met andere gemeenten onze bijdrage in de tweejaarlijkse bijstelling van het Provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur, Energie en Klimaat (PMIEK).

Klimaat en riolering

- Om inwoners bewust te maken van klimaatverandering en hun rol in de opgave tot een klimaatbestendige en water robuuste gemeente in 2050, gaan we starten met communicatie en voorlichting. Daarnaast werken we samen met de andere gemeenten, waterschappen waterbedrijven en provincie om te komen tot een gezamenlijk subsidieregeling om onze inwoners te stimuleren maatregelen te nemen welke bijdrage aan het gezamenlijke doel.
- Het water ven rioleringsplan loopt tot eind 2025. In 2025 zal er een nieuw plan worden opgesteld voor de komende jaren. Gezien de inflatie en grote opgaven zal naar verwachting de rioolheffing moeten stijgen.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 5. Groen & duurzaam										
Wettelijk vereist flora- en faunaonderzoek bij bomenkap	25.000	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0	25.000	0
Visie behoud groenstructuur	0	0	0	30.000	0	0	0	0	0	0
Visie bestrijden invasieve exoten	0	0	0	0	0	10.000	0	0	0	0
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	0	0	0	5.602.000	0	0	0	0	0	0
Uitvoeringsagenda klimaatplan	0	0	17.000	0	17.000	0	17.000	0	0	0
Co-financiering speeltuinenbeleid	0	0	0	50.000	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Groen & duurzaam	25.000	0	42.000	5.682.000	42.000	10.000	42.000	0	25.000	0

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Dekking Programma 5. Groen & Duurzaam										
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (Dumava subsidie)	0	0	0	1.827.000	0	0	0	0	0	0
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (Dekking uit BR verduurzaming gem. gebouwen)	0	0	0	1.700.000	0	0	0	0	0	0
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (Dekking uit AR)	0	0	0	2.075.000	0	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Groen & Duurzaam	0	0	0	5.602.000	0	0	0	0	0	0
Verhoging saldolasten Groen & Duurzaam	25.000	0	42.000	80.000	42.000	10.000	42.000	0	25.000	0

2.6 Programma Asiel

Het COA-complex is een belangrijke economische factor in Westerwolde. De directe werkgelegenheid speelt hierin een belangrijke rol en de winkeliers en de rest van het MKB zijn belangrijke toeleveranciers. De aanwezigheid van het COA-complex heeft op dit moment ook negatieve kanten. Bij grote toestroom stopt het inschrijf- en doorstroomproces en verblijven soms grote groepen asielzoekers op het voorterrein in de open lucht. Daarnaast veroorzaakt een beperkte groep asielzoekers overlast. De rust in Ter Apel moet terugkomen en inwoners en bezoekers moeten zich daar prettig voelen.

Ambitie

Westerwolde streeft behoud na van het COA-complex met minimale overlast voor Ter Apel waardoor contact met de vluchtelingen die daar noodgedwongen verblijven kan worden hersteld.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Wij blijven de afspraken uitvoeren die gemaakt zijn met de bestuurlijke regietafel (provincie) over de opvang van asielzoekers, statushouders, alleenstaande minderjarige vreemdelingen en Oekraïense ontheemden. Vanaf 1 januari 2025 doen we dit op basis van de spreidingswet.
- We continueren van de opvang voor Oekraïense ontheemden in Bellingwolde en daarmee ook de continuering van de stuurgroep en werkgroep.
- We blijven inzetten op extra cameratoezicht in het centrum, bij bushaltes en ook structureel aan de Ter Apelerven en op het voorterrein van het COA/IND.
- Het inzetten van extra inzet toezicht en handhaving in Ter Apel wanneer dit nodig is vanwege de overlast.
- Wij blijven aanhaken bij structurele overleggen met ketenpartners voor de aanpak van overlastgevendende asielzoekers met als doel dit steeds te verbeteren. In de gemaakte afspraken is duidelijk wie waarvoor verantwoordelijk is.
- Zoals afgesproken in de nieuwe bestuursovereenkomst gaan wij jaarlijks de onderliggende plannen actualiseren zoals plannen op het gebied van veiligheid en vastgoed/onderhoud.
- Wij willen invulling geven aan structurele (bestuurlijke/ ambtelijke) overleggen met alle relevante ketenpartners in relatie met het asielcomplex.
- Uitvoering geven aan of actualiseren van convenanten op het gebied van toezicht en handhaving (waaronder flexpool boa's Groningen en convenant gemeente Emmen);
- Wij willen de pilot-schaderegeling en de pilot preventiefonds evalueren en continueren.
- We continueren de pendelbus die rijdt vanaf het stationsgebied Emmen rechtstreeks naar de Ter Apelerven in Ter Apel om de reguliere lijndiensten te ontlasten.
- Het realiseren van het nieuwe ISK en het uitvoeren van renovaties bij het COA/IND.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- Gesprekken starten over de voortgang van de pendelbus en hiervoor de aanbesteding voorbereiden.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 6. Asiel										
Opvang Oekraïense ontheemden	0	1.350.000	0	3.600.000	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Asiel	0	1.350.000	0	3.600.000	0	0	0	0	0	0

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Dekking Programma 6. Asiel										
Spreidingswet (Spuk 1)	3.738.000	0	3.738.000	0	3.738.000	0	3.738.000	0	3.738.000	0
Opvang minderjarige asielzoekers (Spuk 2)	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Dwangsom COA Ter Apel	0	1.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Instellen BR Masterplan Ter Apel	0	-1.500.000	0	0	0	0	0	0	0	0
Opvang Oekraïense ontheemden	0	2.933.000	0	4.200.000	0	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Asiel	3.738.000	2.933.000	3.738.000	4.200.000	3.738.000	0	3.738.000	0	3.738.000	0

Verhoging saldolasten Asiel	-3.738.000	-1.583.000	-3.738.000	-600.000	-3.738.000	0	-3.738.000	0	-3.738.000	0
------------------------------------	-------------------	-------------------	-------------------	-----------------	-------------------	----------	-------------------	----------	-------------------	----------

2.7 Programma Onderwijs

Het onderwijs vormt een spiegel van onze samenleving en is een goede voorspeller voor de samenleving van de toekomst. Om volwaardig deel te kunnen nemen aan de samenleving krijgt de jeugd van Westerwolde optimale ontwikkelingskansen aangereikt. In samenwerking met de schoolbesturen en de peuteropvang aanbieders biedt de gemeente Westerwolde een groot aantal (onderwijs) voorzieningen, variërend van peuteropvang tot en met voortgezet onderwijs.

We zetten in op een stevige verankering van kwaliteit in het onderwijs. Westerwolde wil een goede onderwijsstructuur, waarin het basisonderwijs en de peuteropvang overal in de gemeente dicht bij huis beschikbaar zijn.

Westerwolde wil zorgen dat leerlingen een goede opleiding krijgen en met een diploma op zak sterker in de maatschappij staan.

Het Openbaar Onderwijs Westerwolde (OOW) wordt integraal bestuurd vanuit de gemeente.

Openbaar onderwijs

- In 2025 richt OOW zich op een aantal speerpunten die reeds in 2024 gestart zijn en doorlopen tot 2027. OOW wil de onderwijskwaliteit duurzaam verbeteren door het verbreden en verdiepen van de competenties van medewerkers. We maken gebruik van kennisdeling met professionele ruimte binnen een op leren gerichte cultuur. We maken gebruik van OOW café, waar medewerkers elkaar ontmoeten en samen professionaliseren op diverse onderwerpen. De onderwerpen worden bepaald aan de hand van de analyses uit ons kwaliteitssysteem. In 2024 komen de thema's Duurzame inzetbaarheid en ICT aan bod. In 2025 staan de thema's Rekenen en Burgerschap centraal.
- In 2025 werken we verder aan het optimaliseren van onze kwaliteitszorg door gebruik te maken van alle onderdelen van ons kwaliteitssysteem. We hebben een intern audit team dat jaarlijks audits afneemt op de scholen. Een aantal intern begeleiders neemt deel aan de scholing tot kwaliteitscoördinator. De focus ligt de komende jaren op een diepe analyse en juiste afstemming hierop.
- Daarnaast borgen we de doorgaande leer- en zorglijn door een goede en nauwe samenwerking met de voorschoolse voorzieningen en het voortgezet onderwijs te organiseren. De OOW scholen werken samen met de voorschoolse voorziening en volgen samen scholing ten behoeve van de educatieve kwaliteit.
- Op het gebied van personeelsbeleid verlaagt OOW de werkdruk en ziekteverzuim door het nemen van passende aanvullende maatregelen in een effectief werkend systeem.
- In de begroting wordt rekening gehouden met vervanging van het meubilair (voor leerlingen en medewerkers).

Onderwijshuisvesting

We willen binnen de gemeente voldoende (basis) scholen behouden met een goede spreiding over de gehele gemeente. Dat doen we met het realiseren van het vastgestelde Integraal Huisvestingsplan (IHP) onderwijs. Wij willen dat de voorschoolse voorzieningen dichtbij de ouders en peuters beschikbaar zijn. Bij de uitvoering van het IHP willen wij ervoor zorgen dat de identiteit van zowel het openbaar als het bijzonder onderwijs behouden blijft.

Om bovenstaande te bereiken pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Het COA zal in het najaar van 2024 het huidige schoolgebouw van de ISK (internationale schakelklas) van de RSG gaan slopen. Vervolgens zullen zij in januari 2025 starten met de nieuwbouw van de ISK, welke volgens planning in december 2025 opgeleverd zal worden. In de tussentijd worden de maanden wordt de ISK ondergebracht in tijdelijke noodunits op het Sindorf terrein.
- In Bellingwolde is met drie verschillende schoolbesturen een traject gestart om te komen tot een gezamenlijke onderwijsambitie voor het dorp/omgeving Bellingwolde. Op dit moment is er een projectleider actief om te komen tot een programma van eisen, wat moet leiden tot een raadsvoorstel.
- In Blijham is door de Vereniging voor Christelijk Onderwijs Midden- en Oost-Groningen en Stichting Openbaar Onderwijs Oost-Groningen een intentieverklaring getekend om te verkennen of ze bij nieuw/verbouw onder één dak zouden willen werken. Gezien het feit dat we in Bellingwolde en Blijham met dezelfde schoolbesturen te maken hebben, heeft Blijham eerst een pas op de plaats moeten maken totdat we in Bellingwolde in de volgende fase zitten. Streven is om dit proces in 2025 op te starten.
- In 2024 zal er met de schoolbesturen in Ter Apel gestart worden met de eerste verkennende gesprekken in het kader van het IHP. In 2025 zal er een voorstel in de raad worden gebracht voor de toekomstige onderwijshuisvesting van basisschool CBS de Verrekijker. Dit wordt in samenhang met de andere scholen in Ter Apel bekeken.

Onderwijsbeleid en leerlingzaken

Centraal in het lokaal onderwijsbeleid staat de samenhang van peuteropvang, vroeg- en voorschoolse educatie (VVE) en onderwijsachterstandenbeleid. We streven we naar een zo hoog mogelijke deelname van doelgroeppeuters aan voorschoolse educatie. Wij vinden het van groot belang dat alle peuters, ook in de kleine kernen, gebruik maken van de peuteropvang om zo een goede start op de basisschool te maken. Kinderen kunnen dan ook al vanaf 2-jarige leeftijd naar de peuteropvang waar voorschoolse educatie wordt gegeven. Hier leren de kinderen spelenderwijs met andere kinderen, waardoor ze een goede start kunnen maken op de basisschool. Onze ambitie is dat zoveel mogelijk doelgroeppeuters hiervan gebruik maken.

Om bovenstaande mogelijk te maken pakt het college de volgende activiteiten op:

- We willen ieder kind naar peuteropvang en voor- en vroegschoolse educatie kunnen laten gaan. We ondersteunen daarom ouders hiervoor inkomensafhankelijk. De aanbieders moeten voldoen aan kostenverhogende kwaliteitseisen. Hiervoor betalen we waar nodig aanbieders een opslag.
- In 2025 zetten we de afspraken die zijn gemaakt met jeugdgezondheidszorg voort en scherpen ze aan. We willen achterhalen wat de redenen van ouders zijn om hun kind niet te

laten deelnemen VVE, Een bereik van 100% is onmogelijk, maar we streven ernaar om minimaal op het landelijk gemiddelde van 83% te komen.

- We gaan onderzoeken of er in de kleine kernen peuter-kleutergroepen kunnen worden gevormd, omdat hier de afstand tot een VVE-locatie (bv. in een buurdorp) deelname belemmert.
- Samen met de voorschoolse voorzieningen en de Jeugdgezondheidszorg werken we aan een goede organisatie van de indicatie voor- en toeleiding naar de voorschoolse educatie.
- Samen met Kinderopvangorganisatie Kiwi bieden wij op het aanmeldcentrum in Ter Apel peuteropvang en VVE aan een kwetsbare doelgroep voor wat betreft onderwijsachterstanden.
- We willen de vicieuze cirkel van laaggeletterdheid binnen het gezin doorbreken, zodat taalachterstanden voorkomen kunnen worden. In 2025 starten we daarom met een nieuwe beleidsperiode 'Aanpak Laaggeletterdheid Westerwolde 2025-2029' en het uitvoeringsplan 'Gezinsaanpak laaggeletterdheid'. De gezinsaanpak is erop gericht ouders te leren om hun kinderen te ondersteunen en stimuleren in de taalontwikkeling.
- We willen schoolverzuim zoveel mogelijk voorkomen. Zonder startkwalificatie hebben jongeren namelijk minder kans op de arbeidsmarkt en verslechteren daarmee hun perspectieven op goede participatie in de samenleving. We werken als gemeente nauw met begeleiders en de leerplichtambtenaar om voortijdig schoolverlaten te voorkomen.
- We willen kinderen en jongeren betrekken bij de politiek en aansluiting te zoeken bij wat de jeugd zelf wil. We organiseren daarom jaarlijks een kinderraad. Daarnaast zullen wij ook de kinderen en jeugd betrekken bij het vormgeven van de doelen van Nij Begun. Deze generatie en die daarop zal volgen zijn immers waar het om gaat bij Nij Begun.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 7. Onderwijs										
Geen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal kosten Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Dekking Programma 7. Onderwijs										
Geen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal Dekking extra kosten Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Verhoging saldolasten Onderwijs	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
--	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

2.8 Programma Organisatie en Bestuur

Onze doelen realiseren we met onze organisatie, de mensen die er werken, de huisvesting en faciliteiten, goede informatie en communicatie en voldoende geld. Westerwolde heeft zich sinds de start in 2018 ontwikkeld tot een krachtige eigen organisatie met de middelen die wij hadden en de keuzes zoals die in die tijd zijn gemaakt. Deze zijn goed geweest maar er is verbetering mogelijk. Daarnaast is een doorgaande overheveling van taken van de rijksoverheid naar de gemeenten zichtbaar, zoals de Omgevingswet en de energietransitie. Er wordt steeds meer van ons verwacht in de hoeveelheid werk en in hoe we werken. Ons wordt gevraagd interne en externe opgaven integraler te benaderen en nog meer met partners samen te werken. De grotere opgave en de andere manier van werken vraagt doorontwikkeling en versterking van de organisatie.

Ambitie organisatie

Westerwolde streeft naar een slagvaardige organisatie die blijvend inspeelt op de taken en opgaven die ze heeft en in de toekomst krijgt.

HRM

Om slagvaardig te zijn pakt het college op het gebied van HRM allereerst de volgende inspanningen op:

- Wij willen medewerkers aan ons binden. Wij zijn een aantrekkelijke werkgever op de arbeidsmarkt. Wij kennen onze arbeidsmarktpositie en werken actief aan het versterken van ons werkgeversmerk. Wij bieden aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden zoals onze CAO-mogelijkheden biedt tot lokale invulling te geven aan onderwerpen als reiskosten woon-werk en thuiswerk(vergoeding), maar ook (betaald) ouderschapsverlof en andere levensfase gerichte verlofmogelijkheden.
- Nieuwe medewerkers krijgen een vliegende start in ons introductieprogramma. Werken voor Westerwolde betekent persoonlijke groei, leren en ontwikkelen. Wij investeren in bekendheid bij MBO en HBO/Universiteiten van ons beeldmerk (o.a. gastcolleges geven en stageplekken aanbieden), maar ook door op regionale en lokale evenementen in beeld als werkgever te zijn (o.a. de jaarlijkse landbouwbeurs in Vlagtwedde).
- Wij streven naar een stevige vaste personeelsbezetting en onderbouwen wanneer het werk vraagt om flexibele inzet van personeel door middel van externe inhuur. Dashboards op de bedrijfsvoering met ken- en stuurinformatie en goed werkend formatie- en bezettingsbeleid zijn daarbij het uitgangspunt en sterk leidende in beslissingen rond hoe we werven en waar we dat doen.
- Wij willen medewerkers boeien en behouden en kansen bieden om binnen de organisatie te leren, ontwikkelen en bewegen. Dat is een samenspel van werkgever en werknemer. Wij bouwen aan een toekomstbestendige organisatie door strategische personeelsplanning, waarbij de samenstelling en inrichting van de organisatie elkaar versterken met bestuurlijke doelen en maatschappelijke opgaven. Wij zorgen dat de daarvoor benodigde inzichten op orde zijn. Medewerkers kunnen bewegen binnen de organisatie: wij hebben onze doorstroomkansen in beeld, kennen ons divers talent en weten beweging te realiseren. Wij

investeren in de permanente ontwikkeling van onze medewerkers -in gelijk tempo met hun vakgebied- en stimuleren vitaliteit en duurzame inzetbaarheid. Wij ontwikkelen een visie op talentmanagement. Wij identificeren factoren die belemmerend zijn voor doorstroom en continuïteit.

- We dragen bij aan de afspraakbanen quotum voor overheden.
De overheden blijven achter in het te realiseren aantal afspraakbanen. Binnen Westerwolde hebben we al een aantal afspraakbanen gerealiseerd. In 2025 willen we dit formaliseren en waar mogelijk uitbreiden.
- Er komen doorlopend meer structurele taken bij de gemeente te liggen die niet passen binnen de huidige formatie (zie onder andere extra handhavingstaken). Voor de invulling van deze extra taken is structureel € 220.000 opgenomen.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- We bieden medewerkers actief de mogelijkheid buiten de organisatie te bewegen. Ze kunnen doorstroomkansen verkennen door een periode tijdelijk in de regio kennis en ervaring op te doen, bijvoorbeeld bij een buurgemeente. Dit geeft positieve impuls aan de kwaliteit en ervaring van deze medewerkers. Die wij vervolgens weer kunnen inzetten als zij terugkeren in de organisatie. Mochten zij ervoor kiezen bij de andere organisatie te blijven dan benaderen wij ze als oud-medewerkers voor alumni-bijeenkomsten. Wij vragen zij hun positieve ervaringen te delen in hun nieuwe werkkring, zodat wellicht nieuwe potentiële medewerkers bekend worden en geïnteresseerd zijn in een dienstverband bij ons. Zo houden wij de doorstroom in de gaten en de kwaliteit en capaciteit van het personeelsbestand op sterkte.
- Wij spelen in op de veranderende omgeving en de veranderende rol en taken van de overheid door in te zetten op andere manieren van werken en organiseren. Wij werken volgens een programmatische aanpak aan het klaarstomen van onze medewerkers voor de uitdagingen van vandaag en morgen. Wij werken volgens de waarden van de dienstverleningsvisie en de organisatievisie. Wij werken integraal aan kennis, cultuur, houding en gedrag. Wij investeren in publiek leiderschap, waarin leidinggeven aan verandering centraal staat. Leidinggevendens sturen op resultaat, met aandacht voor de mens en organisatie. Wij ontwikkelen een visie op (hybride) werken op lange termijn en vertalen deze naar pilots en investeringen op de korte en middellange termijn.

Dienstverlening/ team Publiekszaken

Om slagvaardig te zijn vanuit het perspectief van dienstverlening pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We creëren draagvlak binnen de organisatie om kennis die naar het KCC *kan* worden overgeheveld, ook daadwerkelijk naar het KCC over te hevelen. Waar de 'knip' komt te liggen wordt in gezamenlijkheid bepaald (vakafdeling en KCC).
- We houden een klanttevredenheidsonderzoek om te onderzoeken hoe onze inwoners de gemeentelijke dienstverlening ervaren.
- We implementeren de Wet digitale toegankelijkheid waardoor meer mensen van onze onlinedienstverlening gebruik kunnen maken.

- We maken meer interne systemen toegankelijk voor het KCC waardoor meer vragen in eerste contact kunnen worden beantwoord. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om ons zaakstelsel Join en het informatiesysteem Suite.
- We ‘verleiden’ onze inwoners om gebruik te maken van de digitale mogelijkheden (E-diensten) voor de dienstverlening maar blijven ook via het fysieke kanaal beschikbaar.
- Indien nodig gaan wij bij de inwoners op huisbezoek.
- We blijven aandacht houden binnen de BRP-straat voor het optimaliseren van de samenwerking tussen de verschillende ketenpartners in het proces van 1^e inschrijving van statushouders en asielzoekers. Dit doen we met name door stevig de regie te pakken tijdens de bijeenkomsten van de Landelijke Commissie BRP-straten.

ICT

Om slagvaardig te zijn vanuit het oogpunt van ICT pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- Bedrijfsvoering en contractmanagement
 - We ontwikkelen door op de informatiseringstrategie en implementatie van informatievoorzieningsprocessen op basis van standaarden en het gebruik maken van de bijbehorende instrumenten.
 - We verbeteren de kwaliteit van onze gemeentelijke data door meer informatiegestuurd te gaan werken.
- Applicatielandschap
 - We moderniseren het applicatielandschap, gebruik makend van uitfasering, vernieuwing, cloudtransitie en koppelingsbeheer in afstemming met bedrijfsprocessen.
 - We implementeren nieuwe mogelijkheden zoals Microsoft365, nieuwe telefonie en een besluitvormingsapplicatie.
 - We waarderen verouderde servers op en voeren databasevernieuwingen door.
- Infrastructuur en faciliteiten
 - We faciliteren en moderniseren toekomstgerichte werkplekken. Dit past binnen de aangenomen visie van de gemeente Westerwolde om tijd- en plaatsonafhankelijk te kunnen werken.
 - We verbeteren de mogelijkheden in vergader- en overleg ruimtes om met teamsoplossingen te werken.
 - We werken samen met Grid in hun overgang van ICT- naar een regieorganisatie op het gebied van automatisering.
- Security
 - We vergroten de digitale weerbaarheid (cybersecurity en privacy) en spelen daarbij in op de vernieuwde baseline informatieveiligheid overheid (BIO 2.0) en het vernieuwde Europese normenkader netwerk- en informatiesystemen (NIS 2.0).

- We spelen in op de ontwikkelingen rondom AI-technologie in samenhang met security en op het te vernieuwen verantwoordingskader voor informatiebeveiliging (ENSIA)

Openbare Werken

Om slagvaardig te zijn binnen openbare werken pakt het college de volgende inspanningen op:

- We ontwikkelen een strategie op het betrekken van de markt bij het werk van de buitendienst. Een strategie op de inzet team Openbare Werken en de markt. Centraal hierin staan slagkracht en continuïteit. We houden bij het maken van keuzes rond in- en uitbesteden rekening met de service en dienstverlening.
- We hebben de wens om met team Openbare Werken vanuit één werf te werken. We verkennen hoe we dat kunnen doen, rekening houdend met zaken zoals efficiëntie en effectiviteit, samenwerking, de grootte van de gemeente, reisafstanden en de lokale zichtbaarheid. In samenhang hiermee voeren we in 2024 een locatieonderzoek voor de huisvesting van onze organisatie. De financiële consequenties van een keuze daarin zijn niet verwerkt in deze Kadernota.
- Eind 2022 heeft de gemeente Westerwolde het tractieplan vastgesteld. Onderdeel daarvan is een financiële paragraaf. Deze moet worden herzien. Leveranciers leveren vanwege de risico's en onzekerheden in de huidige markt namelijk geen (vaste) prijzen meer af. Tijdens de aanbestedingen in 2023 en 2024 is duidelijk geworden dat de prijzen gestegen zijn de afgelopen jaren. Op basis daarvan worden de ramingen van deze vervangingsinvesteringen verhoogd met 15-25% (75.000 euro in 2025, 34.000 in 2026 en 76.000 euro in 2027).
- Voor 2025 realiseren we aanvullende stallingsruimte voor de nieuw aangeschafte zoutstrooiers. Hiervoor is nog geen raming af te geven en deze extra kosten zijn niet onderdeel van het tractieplan.

Gebouwenbeheer

Om slagvaardig te zijn binnen gebouwenbeheer pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We presenteren in de loop van 2025 de uitwerking van de hoofdkeuzes rond het Strategisch Vastgoedplan die in 2023 zijn gemaakt met de financiële consequenties voor de korte en middellange termijn.
- In lijn met die hoofdkeuzes verkopen we in ieder geval de vastgoedobjecten die als laaghangend fruit zijn aangemerkt.
- We onderhouden in de tussentijd onze gemeentelijke gebouwen in afwachting van de vaststelling van het Strategisch Vastgoedplan op een niveau laag.
- We passen ons meerjarenonderhoudsprogramma en het beheer op de nieuw ontstane vastgoedportefeuille aan.
- Voor 2024 verwachten wij door de voordelige inkoop van elektra een besparing te behalen op de energiekosten voor 2024. Deze besparing is verdisconteerd in de taakstelling gebouwenbeheer zoals opgenomen in de financiële tabel.

- In dezelfde lijn levert de verkoop van voormalig gemeentehuis Wedde een besparing op in de exploitatie- en onderhoudskosten. Ook dat is in dezelfde taakstelling meegenomen.

Op de middellange termijn volgen aansluitend inspanningen zoals:

- Op de middellange en lange termijn worden er met name keuzes gemaakt in het Strategisch Vastgoedplan die bepalend zijn voor het onderhoud van de gemeentelijke gebouwen. Zodra dit is vastgesteld kan de huidige onderhoudsreserve worden omgezet in een voorziening.
- Aanvullende eisen conform wet- en regelgeving en verplichtingen c.q. wensen en te behalen voordelen uit energiebesparende maatregelen kunnen en zullen gevolgen hebben voor de exploitatie van de gemeentelijke gebouwen.

Communicatie

Om slagvaardig te zijn op het gebied van communicatie pakt het college allereerst de volgende inspanningen op:

- We organiseren bijeenkomsten voor nieuwe inwoners om hen een warm welkom te geven namens het college en kennis te laten maken met de gemeentelijke dienstverlening.
- Sinds 2024 werken de teams Communicatie, DIV, KCC en Online nauw samen in de nieuwskamer. Met behulp van een monitoringtool verzamelen ze nieuws en berichten op (sociale) media, lokale kranten en tijdschriften. Ook telefoontjes van inwoners, website gebruik en meldingen via WhatsApp en email worden meegenomen. Zo kan de gemeente beter inspelen op wat er leeft onder de inwoners. Er wordt intern een wekelijks overzicht gepubliceerd van het meest relevante nieuws plus duiding.
- We blijven schrijfcoaches en trainingen om onze medewerkers inzetten om hen te ondersteunen bij het schrijven op B1 taalniveau. Ook worden de standaardbrieven aangepast naar dit taalniveau.
- We werken aan de omslag van “vertellen” naar “in gesprek gaan”. We gaan omgevingsgericht werken onder de aandacht brengen in de gehele organisatie. Dit is een doorlopend proces. We willen onze inwoners bij het begin van het maken van onze plannen al vragen om mee te denken en horen wat zij ervan vinden.

Bestuur

Al bij de start van 2018 is aangegeven dat Westerwolde als kleine plattelandsgemeente kon floreren als ze nauw zou samenwerken met buurgemeenten in de regio. We zien dat die samenwerking in de afgelopen jaren steeds meer vorm krijgt. Ontwikkelingen zoals die van het Nij Begun brengen dat in een stroomversnelling. Het college wil die kracht van de regio versterken en pakt daarom de volgende inspanningen op:

- We werken actief mee aan het vormgeven van de verschillende agenda's van het Nij Begun. We doen dat in de begeleidingsgroepen, de managementoverleggen en Stuurgroepen die aan de verschillende agenda's zijn verbonden. We trekken als Oost-Groninger gemeenten daarin zoveel mogelijk gezamenlijk op.
- We ontwikkelen in de loop van 2024 een Masterplan Oost-Groningen. In het masterplan komt tot uitdrukking wat we vanuit het huidig perspectief de komende dertig jaar moeten

doen om Oost-Groningen op het gebied van de brede welvaart naar het gemiddelde van Nederland te brengen. Die tijdshorizon wordt ook gebruikt bij het Nij Begun om de ereschuld van de gaswinning in te lossen. De inhoud van het masterplan gebruiken we in de gesprekken rond de agenda's van Nij Begun om aan te geven wat wij binnen Oost-Groningen nodig hebben. Het masterplan staat natuurlijk niet voor dertig jaar vast. Het zal eens in de vijf á 10 jaar worden geëvalueerd en aangepast om een volgende stap te zetten, maar ook om de dan geldende context binnen de regio, Nederland en Europa als vertrekpunt te gebruiken.

- We starten met de uitvoering van Regiodeal Oost-Groningen 2.0. Deze nieuwe regiodeal sluit nauw aan bij de eerste regiodeal die we in 2025 afronden. De nieuwe behoudt het goede van de eerste en bouwt met enkele vernieuwingen daarop voort. De inhoud van de Regiodeal past in de koers die we in het Masterplan Oost-Groningen inzetten. Het geeft voor de eerste vier jaar vorm en concrete inhoud aan een deel van het masterplan en jaagt verschillende onderdelen daarvan aan.

Financieel vertalen deze inspanningen zich als volgt:

Programma / Activiteit	2024		2025		2026		2027		2028	
	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.	struct.	incid.
Programma 8. Organisatie en Bestuur										
Vervanging volgens opgesteld tractieplan	0	0	0	0	7.500	0	10.900	0	18.500	0
Nieuwe stallingsruimte a.g.v. nieuwe tractie	0	0	0	0	PM	0	PM	0	PM	0
Personeelskosten CAO (3% + restant 2023)	123.750	0	783.750	0	783.750	0	783.750	0	783.750	0
Uitbreiding formatie (o.a. handhaving)	0	0	220.000	0	220.000	0	220.000	0	220.000	0
Verbonden partijen / gemeenschappelijke regelingen	500.000	0	500.000	0	500.000	0	500.000	0	500.000	0
Ziektevervangings en overige inhuur personeel	400.000	0	400.000	0	400.000	0	400.000	0	400.000	0
Transitie GRID naar regiorganisatie		160.000		240.000		300.000		0		0
Taakstelling strategisch vastgoed	0	0	0	0	-700.000	0	-900.000	0	-1.000.000	0
Onderuitputting (op basis van ervaring jaarrekeningsaldi)	0	0	0	0	-500.000	0	-500.000	0	-500.000	0
Generieke bezuiniging 1% over alle programma's	0	0	0	0	-1.206.000	0	-1.206.000	0	-1.206.000	0
Totaal kosten Organisatie en Bestuur	1.023.750	160.000	1.903.750	240.000	-494.750	300.000	-691.350	0	-783.750	0
Dekking Programma 8. Organisatie en Bestuur										
Verhogen gemeentelijke belastingen met 3%	0	0	217.000	0	217.000	0	217.000	0	217.000	0
Forensenbelasting	0	0	2.000	0	2.000	0	2.000	0	2.000	0
Liggelden	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Marktgeden	0	0	500	0	500	0	500	0	500	0
Lijkbezorging (was nul begroot 2024)	0	0	85.000	0	85.000	0	85.000	0	85.000	0
Geormerkt lumpsum vergoeding extra middelen algemene inzet Nij Begun	0	0	200.000	0	200.000	0	200.000	0	200.000	0
Extra inkomsten verhuur gemeentelijke eigendommen	0	0	0	0	150.000	0	150.000	0	150.000	0
Alg.Uitk: Intrekken olopoo opschalingskorting	0	0	0	0	1.059.000	0	1.050.000	0	1.043.000	0
Alg. Uitk: Accres (Loon- en prijscompensatie)	0	0	2.254.000	0	2.279.000	0	2.259.000	0	2.246.000	0
Alg. Uitk: lagere vaststelling gemeentefonds 2025	0	0	-1.038.000	0	0	0	0	0	0	0
Alg. Uitk: Wijziging financiële systematiek	0	0	0	0	1.000	0	-13.000	0	0	0
Surplus 10% Algemene Reserve	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0	PM	0
Totaal Dekking extra kosten Organisatie en Bestuur	0	0	1.720.500	0	3.993.500	0	3.950.500	0	3.943.500	0
Verhoging saldolasten Organisatie en Bestuur	1.023.750	160.000	183.250	240.000	-4.488.250	300.000	-4.641.850	0	-4.727.250	0

Bijlagen

Bijlage 1: Overzicht reserves 2024-2028

Algemene Reserve	Aard reserve	Reden reserve	Saldo 1-1-2024	2024-2028	Saldo 2028
Algemene reserve Westerwolde	Bufferfunctie	Buffer voor onverwachte tegenvallers. Wordt aangemerkt als weerstandsvermogen	18.285.890	-1.561.312	16.724.578
Totaal Algemene reserve			18.285.890	-1.561.312	16.724.578
Bestemmingsreserves	Aard reserve	Reden reserve	Saldo 1-1-2024	2024-2028	Saldo 2028
Automatisering/informatisering	Egalisatiefunctie	Reserve ter egalisatie van de kosten voor automatisering en	431.001	-391.400	39.601
Fiscaal	Bufferfunctie	Reserve voor onverwachte tegenvallers op fiscaal gebied. Het maximum van de reserve is bepaald op € 300.000	298.610	0	298.610
Grondzaken	Bufferfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het decken van onverwachte tegenvaller in relatie tot gronden.	1.200.000	0	1.200.000
COA gelden	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk inzet voor de leefbaarheid in het dorp Ter Apel.	100.000	0	100.000
Beheer openbare ruimte	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk inrichting van de openbare ruimte.	2.976.589	-1.076.589	1.900.000
Aangegane verplichtingen	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek doel, namelijk administratieve overheveling van exploitatiebudgetten.	2.331.000	-2.331.000	0
Duurzaamheid	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het ontplooiën van initiatieven voor duurzaamheid.	1.154.003	0	1.154.003
Leerlingafhankelijk OBS	Egalisatiefunctie	Reserve ter egalisatie van de leerlingafhankelijke kosten en baten OZSV.	230.433	0	230.433
Personeel OBS	Egalisatiefunctie	Reserve ter egalisatie van de personele inkomsten en uitgaven OZSV.	2.127.143	92.397	2.219.540
Gebouwfafhankelijk OBS	Egalisatiefunctie	Reserve ter egalisatie van de gebouwfafhankelijke lasten en baten OZSV.	30.194	0	30.194
OHBA	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk voor de inrichting van de asielzoekersschool.	109.895	0	109.895
NPO Onderwijs	Dekkingsfunctie	Reserve ter dekking van de NPO bekostiging	456.744	950.000	1.406.744
Sandjers park	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk instandhouding van het Sandjers park uit een legaat.	9.529	0	9.529
omgevingswet	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk implementatie van de omgevingswet. Het maximum van de reserve is bepaald op € 1.000.000	515.901	-515.901	0
onderwijshuisvesting	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk onderwijshuisvesting.	5.576.481	1.786.135	7.362.616
woonvisie	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk uitvoering van de woonvisie.	1.946.975	0	1.946.975
groot onderhoud gebouwen	Dekkingsfunctie	Reserve ter dekking van onderhoud gemeentelijke gebouwen	0	0	0
Gebundelde uitkering	Bufferfunctie	Reserve ter dekking van tegenvallers binnen het domein BUIG.	615.884	0	615.884
Duurzaamheidsfonds Westerwolde	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het ontplooiën van initiatieven voor duurzaamheid.	339.503	0	339.503
Duurzaamheidsfonds Harpel 1	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het ontplooiën van initiatieven voor duurzaamheid.	193.503	0	193.503
Duurzaamheidsfonds Sellingerbeetse	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het ontplooiën van initiatieven voor duurzaamheid.	205.000	0	205.000
Verduurzaming gemeentelijke gebouwen	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het ontplooiën van initiatieven voor de verduurzaming van gemeentelijke gebouwen.	1.699.505	700.000	2.399.505
Regiodeal	Bestedingsfunctie	Reserve met een specifiek beleidsdoel, namelijk het verbeteren van de brede welvaart in Oost-Groningen	2.550.000	-2.240.000	310.000
Gebonden reserves	Dekkingsfunctie	Reserves ter dekking van afschrijvingslasten van meerjarige investeringen.	10.506.564	-1.656.328	8.850.236
Totaal Bestemmingsreserves			35.604.458	-4.682.686	30.921.772
Totaal Reserves			53.890.348	-6.243.998	47.646.350

De Algemene Reserve heeft in de afgelopen jaren door de positieve jaarrekeningresultaten een flinke plus laten zien ten opzichte van 2018. Inmiddels is de stand € 18,3 miljoen. Hierop zit nog wel een toekomstige reservering van € 1,6 miljoen, waarmee het saldo per 1 januari 2029 een bedrag van € 16,3 miljoen bedraagt. Hierbij dient wel opgemerkt te worden dat circa 10% van de begrotingsomvang aangemerkt dient te worden als weerstandsvermogen. Dit is nu € 10 miljoen aangezien de (structurele) begrotingsomvang van Westerwolde circa € 100 miljoen bedraagt. Met dit in het achterhoofd zou de "vrij" inzetbare reserveomvang circa € 6,3 miljoen zijn. Ook is er een aanzienlijk saldo aan bestemmingsreserves opgebouwd van in totaal € 35,6 miljoen. De gemeente Westerwolde heeft hiermee een eigen vermogen van in totaal € 53,9 miljoen.

In 2024 wordt de nota Reserves & Voorzieningen geactualiseerd. Bij deze actualisatie zal een voorstel worden gedaan voor een eventuele herbestemming van de bestemmingsreserves.

Bijlage 2: Overzicht Voorzieningen 2024-2028

Voorzieningen voor verplichtingen en risico's	Aard voorziening	Reden voorziening	Saldo 1-1-2024	2024-2028	Saldo 2028
Pensioenvoorziening bestuurders	Toekomstige verplichtingen	Voor de dekking van toekomstige pensioenverplichtingen van de	2.830.825	-712.000	2.118.825
Groot onderhoud bruggen	Toekomstige verplichtingen	Dekking voor kapitaalvernietiging bruggen	138.636	1.155.000	1.293.636
Wachtgeldverplichting	Toekomstige verplichtingen	Voor dekking van toekomstige wachtgeldverplichtingen	182.918	0	182.918
Dubieuze debiteuren	Dekking van risico's	Mogelijke verliezen (niet incasseerbare vorderingen debiteuren)	1.437.878	0	1.437.878
Voorraden	Dekking van risico's	Mogelijke verliezen (te hoge boekwaarde i.r.t. verwachte opbrengst)	422.000	0	422.000
Financiële vaste activa	Dekking van risico's	Mogelijke verliezen (aandelen)	479.370	0	479.370
Materiële vaste activa	Dekking van risico's	Mogelijke verliezen (te hoge boekwaarde i.r.t. verwachte opbrengst)	215.501	0	215.501
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's			5.707.128	443.000	6.150.128
Voorziening onderhoud en vervanging	Aard voorziening	Reden voorziening	Saldo 1-1-2024	2024-2028	Saldo 2028
Groot onderhoud gebouwen vesting Bourtange	Egalisatie van lasten	Onderhoud gebouwen en uitvoering beheerplan gebouwen	0	0	0
Vervanging rioleringen	Toekomstige verplichtingen	Voor de dekking van vervangingsinvesteringen in rioleringen	2.462.898	3.524.000	5.986.898
Groot onderhoud Willem Lodewijk	Toekomstige verplichtingen	Uitvoering groot onderhoud zoals opgenomen in het MJOP	57.298	0	57.298
Groot onderhoud Interschool	Toekomstige verplichtingen	Uitvoering groot onderhoud zoals opgenomen in het MJOP	91.671	0	91.671
Groot onderhoud Plaggenborg	Toekomstige verplichtingen	Uitvoering groot onderhoud zoals opgenomen in het MJOP	187.187	0	187.187
Groot onderhoud de Vlinder	Toekomstige verplichtingen	Uitvoering groot onderhoud zoals opgenomen in het MJOP	467.806	0	467.806
Groot onderhoud de Klimop	Toekomstige verplichtingen	Uitvoering groot onderhoud zoals opgenomen in het MJOP	0	0	0
Totaal voorzieningen onderhoud en vervanging			3.266.860	3.524.000	6.790.860
Gelden van derden met specifieke bestemming	Aard voorziening	Reden voorziening	Saldo 1-1-2024	2024-2028	Saldo 2028
Egalisatie rioleringen	Egalisatie van lasten	Gelijkmatige verdeling van de lasten voor cyclische reiniging en riolering	800.106	0	800.106
Voorziening afvalstoffen	Egalisatie van lasten	Gelijkmatige verdeling van de lasten voor cyclische reiniging	173.855	0	173.855
Totaal gelden van derden met specifieke bestemming			973.961	0	973.961
Totaal voorzieningen			9.947.949	3.967.000	13.914.949